



Letník IX.

Predplačati se ne more.

1. maja 1912.

## Staroslovanski pregovori o Julepu.

Dobrega se ne boj, slabega se izogibaj. Julep je dober, okusno je tudi pivo, toda slabo je v nasledkih. Resnica ne potrebuje mnogo dokazov, nasledki sami dokazujejo, kako je pivo goljivo. Brez zdravja ni bogastva, zato pazi zanj in ne pij čez mero alkoholnih pijač. Kakor si postelješ, tako boš ležal, presodi sam, kakšen bo konec tvojega lahkomišelnega življenja. Zgubljen čas se nikdar ne povrne, škoda žalovati, spreobrniti bi se moral preje; telo se stara, bolezen se pomladi in to gre čim dalje, tem hujše. Bodimo pravični sebi in dobri z ostalimi, zakaj nisi bil trezen v pijači. In če si imel srečo, da ti pivo ni škodilo, sreča brez pameti, je brez pomena. Nesreča ne hodi po gorah, temveč med ljudmi in slabi nasledki, te še vedno lahko dohitijo, če tudi si zdrav kot Turek in močan kot hrast. Poskusi naš izvrstni Julep, dobra volja pogače je, ker v resnici učinkuje izborna. Dober glas leti kot ptič in o Julepu se sliši le kaj dobrega. Boljše je vedeti, kot ugibati, to spoznaš po skušnji, odkladki so odpadki, torej naroči si takoj. Kdor ni nič poskusil, ničesar ne ve, treba je le malo poskušnjo in že si naš. Ne išči razvedrila v dovtipih, ker dovtipi so le kratke, pamet pa trajne vrednosti.

Ne obupaj, če si bolan, ker zvečer jok, zjutraj smeh. Opusti pivo, pridruži se Julepu. V pomanjkanju in v sili spoznaš prijatelja. Julep ti bo v zdravilo, ker učinek hvali mojstra. Julep je v primeri po svoji kakovosti najcenejša pijača, pa nekaj za nekaj, nič za nič, prečitaj cene in pogoje za pošiljatev. Od dobre besede jezik ne zboli, zato priporočaj Julep tudi svojim prijateljem.

# Julep, izvrstna pijača.

**Kaj je Julep?**

Priroden sok, iztisnjen iz sadja. Sok je v gorkem pasteuriziran, da se umori v njem nahajajoče kvasnice, vsled česar Julep ne pokipi. Je brez vsake primesi, brez vode in brez barvila.

**Podobni izdelki kot namizne pijače.**

V inseratnem delu mnogih časopisov lahko čitate, da se prodajajo izdelki, katere se zredči in rabi kot sadne namizne pijače. Da, toda to niso nikakšni čisti sadni soki, temveč eteri, pripravljeni kemičnim potom, katerim se pridajo tozadevni sadni okusi. Zredčeni so s krompirjevim sirupom. Iz sadja sploh niso pripravljeni, ampak so le umetna nadomestila in niso zgoščeni iz naravnih sokov.

**Vrste Julepa, cena in način uživanja.**

|                |                            |               |
|----------------|----------------------------|---------------|
| Jabolčni Julep | $\frac{1}{2}$ l steklenica | . . . 45 vin. |
| Višnjevi       | " " "                      | . . . 65 "    |
| Vinski         | " " "                      | . . . 65 "    |

Jabolčni in višnjevi Julep je izvrsten zredčen z vodo studenčnico, s sodovo ali pa z mineralno vodo. S sodovo vodo je izvrstni brizganec. Vinski Julep se pije samega ali pa zredčenega.

**Razpošiljanje Julepa.**

Julep pošiljamo le po železnici, ker vsled svoje teže ni pripraven za transport po pošti. Po 10 do 20 steklenic pošiljamo nefrankirano, 50 steklenic pa franko na zadnjo železnično postajo cenj. naročnika. Priporočamo malo poskusnjo, nakar blagovolite naročiti vedno po 50 steklenic, ker na ta način pride Julep mnogo cenejše. Prazne steklenice sprejememo v naših, tudi zaračunanih zabojih nazaj po 10 vin.

**Shranjevanje Julepa.**

V hladnem prostoru shranjeni Julep izdrži zelo dolgo. Ako je steklenica odprta, začenja kipeti, zato se ga odprtega več kot 2—3 dni imeti ne sme. Kipenje, oziroma kisanje na zraku, je čisto naraven pojav in kot takega naj se ga ploh ne uživa.

**Ali je Julep draga pijača?**

Nasprotno, Julep je prava in zelo poceni namizna pijača. Vzemimo na primer jabolčni Julep in računajmo tako:  $\frac{1}{2}$  litra z vrnjeno steklenico in z raznimi izdatki stane 40 vin. Na polovico mešan s sodovo vodo, recimo 46 vin. in to je liter pripravljene pijače. Pol litrova steklenica zadostuje za 2 osebi in ta pijača ni taka kot pivo, ki žejo še zvečja. Julep v resnici žejo pogasi in zadostuje označena množina k večerji.

**Komu naj se Julep priporoča?**

Vsakemu. Je to moderna pijača abstinentov, ljudij, ki so se odrekli uživanju alkoholnih pijač. Izvrsten je za bolnike z želodčno boleznijo ali z njenimi nasledki, za polnokrvne in pri vročini, nikakor pa ne za diabetike, ker Julep vsebuje dosti nepokopenega sladkorja. Dalje za one, ki se hočejo omejiti na manjšo mero piva in vina in za otroke, katere moramo varovati pred alkoholnimi pijačami.



ANA KUBROVA-MUCHOVA:

## ZAČETEK ROMANA.

Črtica iz življenja.

**P**reklicana pošta! — Že zopet nič! — Vrag naj vzame pasivno resistenco! — Se je olajšal dr. Komar, ko je premetaval dopise in dnevnike. Vsaki dan ga je izpraševala mati: „No Ivan, zopet nič?“ ali pa: „Kaj je s pošto?!“ Niti čestitke k praznikom, niti pestre razglednice jo niso potolažile. Čakala je na poštno spremnico.

Nekoč se je nekaj zazelenelo v roki listonoše — bila je poštna spremnica — toda od vabil na „Silvestra“. Komar ga je nejevoljen vrgel od sebe. Že se je bal domov.

Šele danes zvečer je prišel dolgo pričakovani mečkač. Torej vendar enkrat! Dr. Komar ga je še enkrat natančno pregledal. Da, to je pravi! List s črnim robom, na katerem so jasno natisnjene besede: „Vydrova žitna kava.“ Sedaj že lahko reče materi: „Ga že imam!“ — „Škoda, da ga nisem dobil že dopoldne.“ Dr. Komar je pogledal na uro. Pol šestih je in če se povzpečim, še danes lahko dobim zavoj in materi napravim veliko veselje.

Pred poštnim uradom se je sešel z gospodom svetnikom. Ta ga je prosil, naj gre „na besedo“ v njegovo stanovanje, ker si to želi gospa svetnikova.

Kam najpreje? Sprejeti pošiljatev šele jutri? — To ne! — Rajše ne vem kaj, kakor pa mater pripraviti ob dober zajutrek, vsaj že tri dni ni ničesar zajuterkovala. „Vydrovke“ v mestu niso imeli, druge kave pa ni hotela piti. Povzpečil je korake in skočil po zavoj na pošto.

„Kam ga naj dam sedaj?“ se je začudeno vprašal. V žep ga ne morem stlačiti, domov je pa predaleč. Pa kaj bi premišljeval. Ko mi pride Nežka odpreti jo poprosim, naj mi shrani zavitek v kuhinji.

In kaj si pravzaprav želi gospa svetnikova? Zakaj ga kliče? In gospodična Milica? Kako se bo obnašala po včerajšnjem dogodku na ledu? Sicer je fletno punče, ta Milica! Pa kako skrivnostno nanj pogleduje, dasiravno je stara komaj šestnajst let.

Pred štirinajstimi dnevi ga je sama nagovorila: „Gospod Komar, letos o polnoči na Silvestra bom kakor vila — veste! Tista bom, ki stoji vedno na vršičku!“

„Gospodična Milica,“ je odgovoril, „nikdar bi se vas ne upal prositi za to uslugo, dasiravno sem poln hrepenenja oboževal vašo vabečo zunanost. Letos bo predstavljala živa slika boginjo sreče, kako blagoslavlja novo leto.“

„Izvrstno,“ je vzkliknila gospodična, „torej bom boginja sreče!“ In včeraj — včeraj se je drznil reči prvič: „Moja bo-

ginja sreče!“ ko sta se držala za roke in skupno drsala po ledu. Zarudela je in se pripoznala, da ga ima tudi ona rada! Od včerajšnjega dneva traja njiju tajna ljubezen — še niti s poljubom dotaknjena. In danes — danes že mora stopiti pred resno gospo svetnikovo in v njeni prisotnosti govoriti z gospodično Milico. Ali bo mogoče mirno gledati iz oči v oči!

Stal je že pred vratmi in skoro bi pozabil, da ima zavoj pod pazduho. Eh, kaj zavoj — če bi bila tudi cela vreča!

Niti zazvonil ni in vrata so se že odprla in v predsobi je stala — ne Nežka, katero je želel srečati — ampak gospodična sama, gospodična Milica.

Oba sta bila v zadregi. Ona je zarudela do ušes vsled nenadnega snidenja, on pa še bolj vsled tega, ker je bil prepričan, da je to služka in je že takoj pri vratih ponujal vrečico kave.

Trajalo je par trenutkov, predno sta se spamatovala. Komar se je začel opravičevati s tresočim glasom: „To je za mater.“ Prosil je gospodično, naj mu zavoj kam shrani, ker kaj bi rekla milostljiva, če bi ga videla, da hodi s „paketom“ na obisk.

Gospodična se je glasno nasmejala. Vsa rudeča je hitela k materi v salon in nesla v naročju vrečico kave. Veseli smeh je prikril njeno zadrego in bistri pogledi gospe svetnikove niso niti na mladem gospodu opazili veliko raztresenost in zadrego.

Milica se je početkoma šalila, ko se je pa vse pojasnilo, je milostljiva pohvalila gospoda Komarja češ, da se ni sramovati malega bremena, če se z njim komu napravi veselje.

Gospodična Milica je v svoji ljubeznjivosti predlagala, da se kavo poskusi. Predlog je bil soglasno sprejet in dr. Komar povabljen na večerjo. Gospa svetnikova je poslala Milico v kuhinjo, da to sporoči Nežki.

„Predno se vrne,“ je rekla mlademu možu, „bi rada z vami o nečem spregovorila.“

Mladi doktor je postal bled ko zid. Mislil je, Milica je kaj pripovedovala in gospa svetnikova jo je zato odstranila, da bi mu prepovedala nadaljne stike.

„Prosim, milostljiva, izvolite“ — več že ni mogel spregovoriti. Pričakoval je odgovora resne dame, kakor svoje smrtno naznanilo s povešenimi očmi in brez sape. — Konec sladkim sanjam, konec tisočerihi upov!

„Ali mi morete reči, gospod doktor,“ je pričela gospa, „katera vrsta drsalk je najboljša za učenje krogov na ledu? Rada bi namreč Milico prešenetila z božičnim darilcem.“

Komarju se je odvalil kamen od srca. — Ali dobro sliši? Ali je bilo to mogoče? — Gospa svetnikova ga prosi, da bi naučil njeno hčerko kroge.

Tako mu je odleglo, da se je glasno oddihnil! Oh, kako mu je bilo sedaj prijetno!! — Pri večerji se je tako neprijetno obnašal, kakor bi bil doma. Sedel je poleg Milice, bila je sama šala in smeh, od

Po večerji je kakor srnica odšla v kuhinjo, da bi sama servirala črno kavo. — Tokrat — žitno kavo. — Slavnostno jo je prinesla na srebrni tasi v pozlačenih skodelicah.



„Prvi dobi papa!“ je rekla, nato mamica in gospod doktor, nakar je mehanično sedla poleg Komarja in zadovoljno srebala dobro kavo.

Gospod svetnik se je zahvalil: „Veste, zdravnik mi je prepovedal kavo. Ta je bila moj najpriljubnejši užitek, toda živci, živci! Primoran sem bil, odreči se temu užitku. Že petnajst let ne pijem kave. Tudi moji ženi kava ne koristi, pa vsaj veste, gospod doktor, da dame rajše trpijo na migreni in glavobolu, kakor da bi jo opustile.“

„Prosim gospod svetnik,“ pravi Komar, „izvolite poskusiti kavo. To je čista kava iz rži, brez škodljivih pridatkov in brez razburjajočih snovi.“

Gospa svetnikova, ki je kavo že poskusila: „Vsaj je dobra. Vedno sem se smejala, kadar sem slišala — kava iz žita — kakšna mora neki biti, pa ta v resnici ni tako slaba. Poskusi vendar,“ je silila moža, „ali ne diši dobro, kaj?“ Gospod svetnik je poduhal, zajel in poskusil. „Mislite, gospod doktor, da lahko to pijem? Ali mi ne bo škodilo? Ali mi ne bo razburjalo živce?“ „Na mojo odgovornost, kdaj vam je pa že kruh škodoval!“ „Torej na vašo odgovornost!“ „Na vaše zdravje, gospod svetnik in na zdravje cenjene rodbine! Živela gospodična boginja sreče! Naj sreča nikogar z nas ne opusti v novem letu!“

In Milica je nazdravila: „Živela Vydrova žitna kava!“

„Ker nas je že danes tako razveselila, živijo!“ je dodal mladi doktor in se po prijetni zabavi ter v veselem razpoloženju pripravljajal na odhod.

„Čujte, gospod doktor, ali bom lahko spal po vaši kavi?“

„Boste, boste, gospod svetnik, zagotavljam vas in prepričan sem, da vam bo zajutrek zelo teknil.“

„Kaj zajutrek,“ je odvrnil gospod svetnik. „Kaj je to, kozarec čiste vode, ali slab čaj brez ruma?“

„Gospod svetnik, milostljiva gospa, pripravite si jutri za zajutrek žitno kavo. Pridajte malo smetane in videli boste, kako vam bo ugajala.“ „Pojdite no, jaz kave že ne bom,“ je zatrjeval gospod svetnik.“

„Enkrat pa vendar lahko poskusiš, kajne stari in gospod doktor bo tako prijazen, da nam daruje še malo kave.“ Sklenjeno in jutri bodo zopet slavnostno pili kavo in sicer žitno kavo.

Poslovili so se in — „Lahko noč!“

Milica je stekla k Nežki v kuhinjo. Nežka je vzela ključe in šla odpreti mlademu gospodu.

„Gospod doktor, smem prositi na trenotek,“ je zaklicala razposajena Milica iz kuhinje. „Poglejte, zadostuje toliko kave za zajutrek?“

Mladi doktor se ni obotavljal. Ko je videl v kuhinji Milico samo, ki je držala v naročju vrečico kave in sipala zrna na krožnik — je hitel k nji, jo objel okrog pasu, narahlo pritisnil k sebi in jo prvič vroče poljubil. Zašepetal je „oprostite“, na to pa glasno nadaljeval: „Še ni dosti, le vzemite še malo, vsaj še enkrat toliko, gospodična Milica!“

Zrna so sicer padala na mizo in na tla, pa kdo naj bi na to mislil pri tako sladkih poljubih! — Nežka ju je prekinila češ: „Gospodična, bo že dovolj!“

\* \* \*

Dr. Komar še v svojem življenju ni bil tako srečen kakor danes. Vse se je na njem smejalo, mirno je zadremal in si želel sanjati — o nji!

Želja se mu je izpolnila. Sanjalo se mu je, da je novoletna polnoč. V živih slikah stoji tam na vršičku njegova izvoljenka, zavita v belem pajčolanu, držeč v rokah vrečico, na kateri se jasno svetlikajo zlate besede: „Vydrova žitna kava.“ Vrečica je malo naklonjena in iz nje se sipajo zlata zrna — kolikor zrn — toliko poljubčkov —

„Ivan, ali ne misliš danes vstati, prepozno prideš v urad, je že pol osme!“ S temi besedami ga je vzdramila skrbna mati. Sedela je pri sveže pogrnjeni mizici in imela pred seboj lonček prijetno dišeče kave, svojo najpriljubljenejšo jed.

„Dobro jutro, gospod doktor,“ je pozdravil gospod svetnik malo prepozno došlega Komarja v uradu. „Izvrstno sem se naspal, še bolj mi je pa dišal zajutrek. — Verujte mi, ta vaša kava je prava delikatesa. — In kako slavnostno so mi jo pripravile te ženske. Nežka je morala na vse zgodaj peči rogce potresene z makom, vi ne veste, kako jih imam rad! Petnajst let že nisem pil kave! Pomislite — petnajst let — in danes, danes sem si jo pa privoščil. Za južino jo zopet imamo, oh, da bi že bilo popoldne! Ta žitna kava ima nek poseben okus, zelo prijeten okus, z dobro smetano je nekaj delikatnega. — Tudi za nas morate naročiti vrečico. Za nekaj dni nam še vaša zadostuje. Mislim, da vam jo je vzela Milica kar polovico. To vam mora povrniti v kratkem.“

„Povrniti! — Vzela je, vzela, ne le polovico — temveč celo srce,“ si je mislil Komar.

Prve besede, katere je danes napisal so bile: „Blagovolite poslati 5 kg Vydrove žitne kave“ na naslov — — gospoda svetnika? Ne! Naročil jo je na svoj naslov, ter pripisal: „Pošljite poštno obratno.“ To „obratno“ je trikrat rudeče podčrtal.

Še nikdar ni pričakoval s tako napetostjo poštno spremnico. Ko jo je končno po treh dneh sprejel je čutil, kakor bi dobil ljubavno pismo. Zarudel je, ko mu jo je izročil listonoša.

Njegovo celodnevno delo v uradu ni imelo nobene vrednosti in ko je šel zvečer na pošto po vrečico, je bil tako srečen, pritisnil jo je na srce in pred celim svetom bi se ne sramoval, da to prenaša. Vsaj mu ta nedolžna vrečica pripravlja pot k svoji oboževani Milici in ona je bila vzrok prvega poljuba in srečne ljubezni.

Danes mu baje Milica vse povrne! Da bi bil s to vrečico tako srečen kot zadnjikrat. Glede tega se je že tri dni oproščal na ledu — kjer sta si tudi obljubila, ko bosta svoja — da iz hvaležnosti ne bosta pila druge kave, kakor „Vydrovo žitno kavo!“





G. ST. GRAŠČAN:

## VEČERNA.

„VELENJSKI GMAJNI.“

Večer gre mimo mene tih,  
opojno — lep, sanjav,  
ko dneva rahel, nežen dih  
prihaja iz daljav ...  
In davna pesem se glasi,  
glasi se, ko nekdanj  
in v prsih nekaj se budi,  
in vabi me nazaj ...  
Pa vendar zdavna sem zaprl  
vse poti do srca,  
v spominu zdavna sem umrl  
in z mano čuvstva vsa ...

In vendar v meni še živi,  
kot je živel nekoč  
in vendar dneva v meni ni  
ah, v njem je temna noč ...  
Saj vse izginilo je, vse,  
kar sem nekdanj imel.  
Nikdo ne ve, nikdo ne ve,  
kako sem osamel ...  
A mimo mene večer tih,  
opojno — lep, sanjav,  
ko dneva rahel, nežen dih  
prihaja iz daljav ...



KOMPOLJSKI:

## MATI.

**Z**ženo sva stopila v prodajalno. Ker sva se ravno mudila po opravkih v Mariboru, hotela sva kupiti otrokom čevljičke, katerih so bili vsi štirje prav potrebni. Zato sva šla k znanemu trgovcu z obuvalom, kjer sva kupovala tako blago že nekaj let.

„O, dober dan! Moj poklon, gospa!“ se je uslužnostno klanjal trgovec, ko sva jedva odprla vrata ter si mel po svoji navadi roke, da si je bil lep pomladanski dan. Mož je bil male postave, kakih petinštirideset let, četudi je imel že mnogo sivih las, kakor je bilo videti.

„S čim smem postreči, prosim? Izvolite, gospa, črne, rumene, nizke ali visoke čevlje?“

Moja ženka se je nasmehnila njegovi postrežljivosti.

„Ne, hvala! Jaz ne rabim zase, ampak za otroke bi rada kupila.“

„Tako, za otroke. Katero številko, prosim?“

„Pokažite razno velikost, ki jo rabijo otroci od enega do šestih let.“

„Takoj, takoj, prosim!“

Možu se je prej sladko prijazen obraz nabral hipoma v resne gube. Njegov zvonki moški glas se je stresel pri zadnjih bese-

dah. Iz prsi se mu je izvil pritajeni vzdih, ko se je zasukal za prodajalnim pultom ter iskal zahtevano velikost.

Midva z ženo sva takoj opazila nenadno izpremembo na njem ter sva nehote pogledala drug drugega, češ, kaj to pomeni, ali sva videla prav, ali se motiva.

„Tukaj, prosim!“

Trgovec je že razpostavil otročje čeveljčke razne velikosti po vrsti ter se za hip zagledal skozi steklena vrata na živahno ulico. A hitro se je zopet zavedel svoje uslužnosti ter nama pomagal zbirati.

„Za šest let bode primerna številka šestindvajset, za štiri-letno deklico štirindvajset, za triletno triindvajset.“

„Moj Bog! Koliko otroci raztrgajo!“ je vzdihnila nehote moja žena.

„Koliko jih pa imate, če je dovoljeno vprašati?“

„Več kakor je treba, četvero. Starejša je stara šest let, najmlajša pa eno, pomislite. In otroci več raztrgajo, kakor midva oba z možem.“

„Ste pač lahko srečni!“ je pripomnil trgovec na pol tiho.

„Kaj, srečna, pravite! je smeje odgovorila moja žena.“

„V teh dragih časih toliko otrok oblačiti ni tako lahko, ko bi drugih stvari ne bilo. Za eno, ali dvoje otrok bi se že še skrbelo, a kar štiri.“

„Gospa, lepo prosim, ne govorite tako. Otrok ni nikoli preveč, pa če bi jih imeli tudi dvanajst.“

Na njegov obraz je zopet legla temna senca in glas se mu je močno tresel pri govorjenju zadnjih besed. Posebno zadnji stavek je govoril počasi z nekim posebnim povdarkom. Globok vzdihljaj se mu je izvil iz prsi potem je pa nadaljeval.

„Ne zamerite, gospa, mojim besedam, a jaz vam hočem povedati in dokazati resničnost moje trditve iz lastne skušnje. Izvolite poslušati! —

„Glejte, tudi jaz sem imel otroke. Troje deklic je bilo, ki so bile kakor kri in mleko. Moj Bog, koliko veselih in srečnih dni sva si užila pri njih jaz in moja žena! Tisto neizmerno srečo more občutiti le očetovo in materino srce. — Seveda se pa včasih navžije tudi jeze in nevolje pri otrocih. In vam ne tajim, da sem si ob takih trenutkih večkrat mislil, da bi nama bil dovolj tudi samo eden otrok. — Kako sem bil nespameten takrat, to še-le sedaj uvidim. — Otroci so pa rastli ter se razvijali, da so imeli celo drugi ž njimi veselje. Ena deklica je bila stara enajst let, srednja šest, najmlajša pa tri leta.“

Moj Bog, kakšno življenje je bilo takrat v našem domu. Polno malih, a vendar velikih skrbi za deco. Pa tudi ljubezni in veselja polno. Moja žena je bila z vsem srcem in vsemi misli le pri svojih hčerkah. Kako jih je negovala, kako oblačila in skrbela, da se jim ne pripeti kaka nezgoda! Materina ljubav je včasih res slepa, a vendar kljub temu tako lepa, tako nese-



bična in neizmerna, kakor nobena druga. To resnico sem spoznal še-le kot oče pri materi svojih otrok.

Seveda sem ljubil deco tudi jaz ter se ž njo radoval, ko sem se vračal zvečer od svojega posla v prijetni dom, ali pa če so priskakljali ob lepih dneh k meni v prodajalno. Vedrega čela in veselega srca sem hodil dan za dnem v prodajalno. Polotila se me je neka neugnana in neizčrpna sila do dela. Saj je imelo moje delo in življenje cilj: osrečiti ljubljeno deco ter ji preskrbeti poleg prave vzgoje tudi nekaj premoženja za bodočnost, da ne bodo nekdanj sami okusili, kako trpko je živeti iz rok v usta, kakor sem okusil jaz sam. Trudil sem se dannadan, a delal sem s pravim veseljem in užitkom.

Pa prišlo je drugače. Človek obrača, Bog pa obrne.

Nekoga dne zboli srednja deklita. Že par dni je hodila nekam klavrno okrog ter tožila, da jo boli vrat. Mislila sva z ženo, da je dolila v vratu malo prehlajenje in da bode kmalu boljše. A tretji dan je otrok ostal v postelji. Ker so se bolečine množile, poslali smo po zdravnika, ki je konstatiral davico ali difterijo. Seveda smo takoj dali otroka v posebno sobo, ker smo se bali radi starejše in manjše sestrice. Pa bilo je prepozno. Obe sta bili že nalezli morilko. Čez dva dni sta obležali tudi drugi dve.

Pa kaj bi vam popisoval tiste dni polne težkega gorja in žalosti. Koliko je pretrpela uboga mati, ko ja gledala noč in dan bolečine svojih ljubljensk! Koliko solz je pretočila v tistih težkih urah! Kdo bi jih preštel!

Poskusili smo vse, da bi ohranili vsaj eno izmed otrok svoji materi. Jaz sem slutil, če pobere smrt deco, sterc tudi materi srce in duha morda za vedno. Zato sem poskusil vse, kolikor sem mogel še mirno in trezno prevdariti v tistih težkih dneh. — A bilo je vse zaman. Tekom dobrega tedna so odnesli nam vse tri iz hiše.

Mož je prenehal ter si otnil dve debeli solzi, ki sta mu pripolzeli na lici. Potem je pa nadaljeval.

„Bila sva z ženo zopet sama, kakor nekdanj. A vendar kaka razlika. Nekdanj sva imela polno nad in upov na prihodnost. Sedaj nama je bilo strto vse. Kar je dalo življenje cvetov nama, uničila jih je kruta smrt.

Moja žena je bila prve tedne po tistem udarcu trpke usode čisto brez uma. Tolažil sem jo, kolikor sem mogel, tolažili so jo drugi. Pa vse zastonj. Čepela je navadno v kakem kotu ter zrla s tistim sumljivim brezizraznim pogledom predse. Potem pa se je naenkrat domislila svojih otrok ter jih klicala po imenu. Seveda niso prišli. Ona pa je začela pretresljivo obupno jokati in je jokala, dokler je imela še kaj solz.

Drugič je zopet zderala vse oblekce, čevljičke, slamnike in čepice rajnih svojih ljubljencev na mizo. Poiskala je vse igrače ter jih uredila po mizi, stolih, ali na tleh. Obleke je poravna-

vala, kakor bi jih pripravljala za poseben slovesen dan svojih otrok. Ko je tekom celih ur vse lepo uredila, je poklicala deco ter pričela neutešljivo plakati. —

Jaz sem upal, da se tekom nekaterih tednov le strezni in uda v trpko usodo. — A motil sem se. Ostala je cel mesec enako topa, brezbrizna, neutolažljiva — nora. Spraviti sem jo moral v bolnišnico, norišnico. Tam je ostala leto dni ter se je vendar toliko umirila, da sem jo mogel vzeti domov. Zdrava pa ni in ne bode nikoli. Strt, uničen cvet ne vstane nikoli več. — Doma čepi in se ne zmeni ne zame, ne za gospodinjstvo. Če ji damo, jé; prosi nikoli ne, niti za jed. Drugače je sicer popolnoma mirna. Le včasih začne plakati in plaka po cele dni in noči.

In jaz? Jaz sem največji siromak. Delam, ker moram delati, da gre čas naprej. A moje delo je prazno, kakor je prazno moje življenje, ki nima ciljev. In vendar je bilo včasih drugače. Moj Bog!

Obrisal si je solzne oči, potegnil z robcem preko čela in stresnil z glavo, kakor bi se hotel znebiti trpkih spominov. A preživo so se mu bili oživali. Njih sledu ni mogel zbrisati z obraza. Še vedno mu je ležala senca na čelu, še vedno so bile gube na obrazu ostre in globoke, ki so pričale o prestani bolesi, četudi je jezik govoril o trgovskih zadevah.



KSENIJ VERIN:

## BREZ POMLADI.

**R**azmaknila je gardine in v sobo so se vlili snopi pomladnih žarkov tako veselo, kot bi hoteli pregnati iz njene male sobice vso veliko žalost, ki jo je dihal slednji predmet v njej.

Nasmehnila se je Marica in v očeh se ji je zaiskrilo živo in veselo a le za trenutek. Kmalu je to izginilo in tema, pred katero vzdrti srce neljubih slutenj, je gledala iz njenih oči.

„Pomlad Marica, pomlad!“ so ji klicali solnčni žarki in črešnja, ki je gledala s svojim snežnobelim cvetjem skozi okno, in ščinkovec, ki je pel v njej.

Stopila je k oknu, nasmehnila se in zastrmela v božji svet, ki jo je pozdravljaj tako vesel in življenja poln.

In zamislila se je v svoje pomladi.

„Mojih dvajset pomladi, kje ste? O jaz nisem živela pomladnih dni in opojnih pomladnih večerov, o katerih toliko govorijo in sanjajo v trdi zimi z neko sladkostjo o njih, so mi neznani. Od dvajsetih pomladi niso imele zame štirinajstere nobenega pomena, a ostale sem preživela v fabriki med ropotanjem kolesja in šviganjem vrvi. Nobene nisem živela do sedaj in nobene ne bom več. V fabriki sem začutila, kako je prišla k meni

mrzla in strašna žena in ko me je poljubila, sem s strahom viknila: „Bolezen!“

In ta žena, ta trda, me ni zapustila. Iz fabrike je prišla z menoj v malo sobico ter mi rekla: „Tukaj ostaniva; govorila bova o življenju.“

Prestrašeno me je takrat pogledala mati in vzdrltela je in vzdihnila, da bi se smilia kamnu.

„Moža so mi vzeli in zdaj hočejo še tebe!“ Nič ni bilo solz v njene oči ob teh besedah, ker prevelika žalost ji je objela srce.

Potem je hodila ona mesto mene v fabriko, ker živeti ob nič nisva mogli. In hodi še vedno. A mene se drži neprenehoma mrzla žena s kašljajočim glasom in neče končati praviti mi težkih povesti, ki jih je prizvala na svet. Ah slutim, vem: Ko zvrši z menoj novo povest, izgine . . .“

Tako je govorila in potem je stopila od okna in vsa trudna se je vsedla na star kanape. Oči so ji obstale na mandolini, ki ji je bila edin spomin na očeta. V tej žalostni uri se ji je zahotelo izliti vso svojo notranjost v strune tako žalostno in hrepeneče, da bi obstali ljudje, ki bi jo slišali in bi jih morala objeti tiha žalost, tudi če hodi veselje ob njih strani.

Vzela je mandolino in zaigrala.

Ščinkovec v črešnji je sredi petja obtičal in posluhnil je žalostnim zvokom.

Igrala je celo popoldne in ko so izginjali solnčni žarki, je bilo kot bi se umikali oni žalosti, ki se je glasila obupno iz strun.

Pod večer se je vračala mati in solze so ji prišle v oči, ko je slišala na cesto bridko žalostno labudnico.

O življenje, o Marica!



#### Višek ironije.



Kolporter med vratmi: „Želite mogoče tajnika ljubezni?“

#### „Ta moda.“



„Rada bi mela klobuk, toda zadnje mode.“

„Sedite za trenotek, milostljiva, moda se ravnokar menja.“

MIRKO ZORKIN:

## ODLOČENO.

Prišle k zibelki rojenice  
odločit so mi mnogo zmot,  
katere se mi zdaj v življenju  
povsod nastavljajo na pot.

Z usodo moram se boriti,  
tako mi odločile so,  
a dati — kar je važno k temu —  
orožje pozabile so.

□□□

KRISTINA:

## PESEM.

Ko greha v najinih očeh ni bilo,  
ni bilo v srcu vročih še strasti,  
globoko v prsih bila je ljubezen  
in lepa kakor sladek sen o polnoči.  
Kot cvet je bila, ki v poletni noči  
blestečo roso pije sred polja,  
kot lilija, ki s solzami oblita,  
brezmadežna v nedolžnih rokah  
trepetala.

Požgalo solnce mladi cvet je na  
poljani,  
v noči je mirne, tihe prišel nepokoja,  
in bela lilija v nedolžnih rokah  
nagnila je prečisti kelih svoj . . .

Zagorel nama je v očeh pregrešni  
žubelj,  
želja in koprnjenja dvignil se vihar —  
pozabljena in ločena, na poti  
izgrešeni  
v življenju se ne bova združila nikdar.

□□□

STANKO SVETINA:

## ANDA.

**P**redmestna krčma. Okrog osmih zvečer. Tesna izba je polna  
tobakovega dima, tako da se le iztežka razloči posamezne  
obrazce pivcev, ki sede pri dveh okornih, nepogrnjenih,  
s pivom in žganjem politih mizah. Krčmar, suh, šestdesetleten  
starec zadovoljno rožlja v žepu s srebrnimi kronami, deseticami  
in krajcarji. Ako bi človek sodil po žvenku, bi bilo poslednjih  
menda največ; če bi se pa slučajno ozrl na krčmarjev obraz,  
na katerem je zlezla zadovoljnost celo v košate, sive brke, ki  
se prijazno tresejo in kimajo, bi prišel do prepričanja, da delata  
bakru veselo tovarišijo tudi nikelj in srebro. Vendar notranjost  
krčmarjevega žepa nima v tej zgodbi prav nobene vloge in zato  
lahko s sigurnostjo konstatiramo, da potemtakem tudi nima po-  
mena za nas.

„Zmrznila da je, praviš?“ se čudi korenjaški mož s ščeti-  
nasto brado in z dolgimi, navzdol visečimi brki in se nasloni  
na mizo, da bi bil bližje pripovedovalcu in da bi lažje slišal  
celo novico. Tudi drugi pivci utihnejo in se ozro na govornika.  
Sami koščeni, od skrbi razorani obrazi, težke, umazane, od dela  
razpokane roke. V našem predmestju je polno majhnih, pritlič-  
nih krčem in v vsaki izmed njih dobiš take ljudi in vsi ti so si  
nekako podobni, med seboj: v obrazu, životu, v kretnjah in  
v govoru. Vsi imajo skoro enake skrbi, enake težnje in njih  
hrepenenje je vsem skupno. Isto trpljenje, ista žalost, isto ve-



selje. Pa žalibog, poslednjega je prav malo, skoro nič. Zato prihajajo v one male hišice, kjer jim toči brezvestni krčmar za njih revni zaslužek slabo pijačo in strup. „Da se vsaj za nekaj časa iznebimo skrbij“ pravijo in vlivajo vase strup, ki polagoma izčrpava njih življenske sile. Dobro vedo to, krčmarja gledajo z neprijaznimi in sovražnimi očmi, toda v krčmo prihajajo vseeno. Človek bi pomislil in rekel: „Usojeno je tako.“

„Zmrznila,“ pokima govornik, sivolas mož. „Sam bogsigavedi kaj jo je vleklo ven iz mesta v takem mrazu! Kakih trideset korakov od onega starega topola ob reki, kjer prevaža Tomaž ljudi čeznjo. Čepela je na tleh, vsa modra v obraz, v naročju ji je ležala škatlja z užigalicami, ki jih je prodajala po mestu.“

„Nič prida življenje, nič prida smrt. Drugače bi lahko živel in umrla bi po krščansko,“ meni na oglu mize kovač Jernej pogladi se po zabuhlem obrazu in se zamisli.

„Ranjkih ne smemo obsojati,“ odkima sivolasi mož. „Težko življenje je imela, jaz vem o tem bolje od vas vseh. Kaj smo mi sodniki, če je grešila!“

„Povejte nam, Aleš, kako je bilo, če res veste.“

„Tako je. Če ve, naj nam pove.“

„Aleš, govorite!“

„Težko je o tem pripovedovati, težko. Kaj veselega bi vam rajši povedal. Pa ker smo se že začeli o tem meniti, naj se tudi zgodba konča.“

Nalil si je v prazni kozarec piva iz steklenice, izpil ga je in si podprl glavo v dlani.

„Razun Petra tukajle,“ je začel in se je obrnil h korenjaškemu možu, „ni nobeden izmed vas poznal Šimna Kosca. Midva sva se seznanila na reki, ko smo vozili v čolnih ali na splavih kamenje in opeko v mesto. Takrat sem bil še mlad, kaj mi je bilo? Kakih trideset let kvečjemu. Šimnu se je nagibalo že k petdesetimi, kar so pričale srebrne nitke v njegovih rujavih laseh in zmršeni bradi. Lep človek ni bil Šimen, to moram reči, toda za delo, prijatelji —! Če smo nakladali kamenje, je on sam zalegel za tri druge, če se je on uprl v čolnu na reki, koliko hitreje je drčal ta po zeleni vodi! Bil je molčeč, ni rad odgovarjal na vprašanja. Samo kar je bilo potreba. Zato ga nismo hoteli ogovarjati, imeli smo ga za velikega čudaka in kot takega smo ga vsi nekako spoštovali. Kar je nam nerazumljivega, to vedno spoštujemo in ne vprašujemo, kje je izvir tiste nerazumljivosti. Vedeli smo, da je oženjen, pa nihče ni vedel za njegove rodbinske razmere in nihče se tudi ni brigal zanje. In morda je ravno v tem tičal vzrok njegovega čudaštva. Morda? Prijatelji, to je bila resnica, za katero pa nisem vedel niti jaz niti drugi naši tovariši, razun enega. Pa poslušajte naprej!“

Natočil si je iznova in je v dolgih požirkih izpil.

„Lepa pomlad je bila tisto leto in prav zgodnja. Na naši reki je bilo pravo življenje. Čoln za čolnom, splav za splavom se je pomikal počasi po narasli vodi. „Prvi hitreje, hitre-e-eje!“ so kričali oni na zadnjih splavih. „Neroda Blaž, upri se, upri, da ne bodo oni javkali tam zadaj!“ se je slišalo na sprednjem konci. Da nam je bilo bolj veselo, smo imeli s seboj tudi harmoniko. E, ranjki Skalarjev Tilen je znal celo kopico poskočnih! In tako je šlo dan za dnevom, teden za tednom. Sedaj ni več tako lepih časov na reki, kakor so bili takrat. Vse dolgočasno, puščobno. In tisto pomlad smo dobili medse novega prevoznika. Postaven petindvajsetleten fant, rumenih las in kakor nebo modrih oči. Damijan mu je bilo ime in prav dobro se ga še spominjam, Bil je ponosen in ni se rad družil z nami. Z našim čmernim Šimnom sta se poznala in kar se nam je zdelo tačas prav čudno, govorila sta večkrat precej časa skoro zaupno. O kakem prijateljstvu pa ni bilo govoriti. Ravno nasprotno. Kadar sta se pogovarjala, je gledal Šimen mrko predse kakor vedno, Damijan je zrl na vodo. Kadar sta se srečala z očmi, se je zdelo, da je v pogledu Šimnovem skrito nekaj boleznega, v pogledu Damijanovem pa nekaj zaničljivega. In vendar so bili njuni pogovori zaupni. Mi vsaj smo sodili tako. Kako razmerje vlada med njima, nismo vedeli, zakaj kakor hitro se jima je kdo približal, sta umolknila in delala tiho naprej vsak svojo stvar. Edino, kar smo zvedeli, je bilo, da sta soseda.“

Aleš je vzel iz notranjega žepa oguljene suknje kratko pipo, natlačil je vanjo tobaka, prižgal jo je in pripovedoval naprej.

„Zgodilo se je tiste dni, da je nenadoma umrla gospodinja, pri kateri sem stanoval in tako sem bil na lepem postavljen na cesto. Kaj sem hotel? Stanovanje sem moral imeti, iskati bi ga tudi moral in delati na reki sem tudi moral. Prvo noč sem spal pri tovarišu, ki mi je radovoljno prepustil blazino. Drugo noč tudi. Potem ga že nisem mogel več nadlegovati. Postal sem čmernen in zlovoljen in ko sem opoludne kosil z drugimi v čolnu, sem dal tej svoji čmernosti duška v jeznih besedah. Čudno! Mrki Šimen je pristopil k meni in me na moje veliko iznenadenje potrkal po rami. „Imam majhno sobico, ki je prazna in kjer je stanoval prej fabriški delavec, ki se je prejšnji teden preselil zaradi dela drugam,“ mi je rekel. „Lahko prideš k nam, poznam te, ti si pošten.“ Vesel sem bil; kako ne bi bil! Imel sem stanovanje in dobil sem ga brez truda. Vendar ko je Šimen izrekel besede, ti si pošten“ me je zadel obenem njegov pogled, kate-rega nisem mogel na noben način razumeti. Kaj je hotel s tem povedati? Nehote sem se ozrl na Damijana, ki je bil v moji bližini. Obrnil se je strani in je zamrmral nekaj nerazločnega. Zame je bilo vse to zagonetka, katero sem pa v kratkem rešil.

Omenil sem, da je bil Šimen oženjen in, o prijatelji, kako ženo je imel ta čmerni, pusti, molčeči človek! Vrag vedi, kje jo je dobil! Čisto natanko vem, kakšna je bila, ko sem jo prvokrat

videl. Oči črne in žive, skoro prežive, lasje kakor oglje, zobje beli kakor repa, život bujen, prelep. Saj pravim, vrag vedi, kdaj in kje jo je iztaknil. In ta ženska, Anda, je bila za Šimna največja nesreča. Največja nesreča, dragi moji, zakaj on je ni znal obvladati in če ženske ne obvladaš, si njen suženj in kot takega te začne pomilovati, odvrčati se od tebe in slednjič zaničevati. In tak suženj je bil Šimen. Na čolnu ali na splavu robat, zadirčen, pust, pri ženi mehak kakor maslo, lepih besed in neroden kakor šolarček. Ampak maslo in lepe besede ženskam nikdar ne zadostujejo, verujte mi. Ženskosti odgovarja moškost. Ako ženska natura zahteva moškost in če ste na to o gotovem, od nje določenem času pozabili ali jo celo zamenili z nerodnostjo, ste izgubljeni. Skratka: Šimen je bil pri svoji ženi vse prej kakor mož in to je bila zanj nesreča. Vidite in tako se je zgodilo, da je začela mlada žena — pozabil sem vam povedati, da ji je bilo komaj dvaindvajset let (in Šimnu blizo petdeset!) — obračati svoj pogled na mladega, lepega, zastavnega Damijana, ki je stanoval pri njima. Poslednji ni imel zatisnjenih oči in ker ni bil preveč tenke vesti, se je začelo ljubavno razmerje. Pa to še ni dovolj, prijatelji. Anda ni pred svojim možem prav nič skrivala, da ljubi Damijana in da njega zaničuje. A glejte čudo! Ta stari, dobri otrok je mirno trpel to in se ni napram svoji ženi prav nič spremenil. Slednjič se je začel delati z njega norca še Damijan. To je bilo vseeno preveč. Z mirnimi besedami mu je odpovedal stanovanje v nadi, da bo sedaj vse prenehalo. Njegova ljubezen do žene se ni ohladila. Da ne bi padla kaka temna senca nanjo, zato je rajši molčal in mi ni zinil niti besedice o tej stvari, ko sem prišel k njima stanovat in ko sva se med seboj bolje spoznala. No, slednjič mi je vendar vse razodel.

Nekega večera prideva oba utrujena od težkega dela domov. Ande nikjer. Kje je? Jaz nisem mogel odgovoriti Šimnu na to vprašanje in on ni mogel odgovoriti meni. Iskala sva večerjo, no, tudi večerje nisva našla. Sedla sva k mizi in sva čakala. „Najbrže je šla nama iskat kaj mrzlega, vsak večer ne more kuhati,“ je menil Šimen. „Tudi jaz mislim tako,“ sem odgovoril. Molčala sva in čakala naprej. Res, prišla je, pa to je bilo že okrog polnoči. Lase je imela razkuštrane in oči so se ji svetile kakor dva živa oglja.

„No, kje pa si bila, Anda? Glej, midva sva že lačna,“ jo je pozdravil Šimen. (Niti besedice „že“ ni poudaril.)

„Kje sem bila, vprašaš?“ je odvrnila s hripavim glasom. „Povem ti: pri Damijanu! Slišiš, pri Damijanu! Saj poznaš Damijana, ne? Tam sem bila, vidiš!“

„Ah!“ je zavzdihnil Šimen.

„In veš, kam grem sedaj? Zopet tja, odkoder sem prišla. Kaj misliš, da bom pri tebi, mevža? Pa da, kdo bo živel skupaj s tako mevžo!“

Obrnila se je hitro in je odšla. Šimen si je zakril z obema rokama obraz in njegova uboga glava je padla kakor kamen na mizo. Ko se je zopet dvignil, sem videl v njegovih očeh solze. In takrat mi je razodel vse, kar sem vam že povedal. Polagoma se je vendar umiril. Pa ta mirnost, ki se je izražala na njegovem obrazu, je bila samo navidezna. V istem hipu je stopila v sobo visoka žena, ki je razsodila življenje treh oseb. Ime ji je bilo Usoda.

Drugi dan nato smo zopet vozili po reki kamenje in opeko kakor ponavadi. Jaz sem bil na zadnjem splavu in z menoj sta se upirala Šimen in Damijan. Oba sta se mi zdela nekako mirna, kakor da se ne bi nič zgodilo med njima, kakor da se ne bi poznala. Jaz sem se upiral na sprednjem konci splava, onadva na zadnjem. Še daleč smo bili od mesta, kjer smo spravljali kamenje in opeko na suho, ko sem zaslišal med Šimnom in Damijanom tak pogovor:

„Zakaj me mučiš, Damijan?“ je govoril Šimen. „Kaj sem ti naredil, da ravnaš tako z menoj, s starcem?“

„Da vas mučim? Ha, ha! Kdaj pa in na kak način, he?“ je bil odgovor.

„Damijan, jaz vem vse; ona sama mi je povedala, kaj in kako je med vama?“

„Eh,“ je zamahnil oni z roko, „kaj zato! Kaj me briga to!“

„Tako govoriš, Damijan? Ali je mar ona tvoja žena ali moja? Kaj nimam jaz pravice do življenja? Kaj nimam jaz pravice do ljubezni?“

Nisem se ozrl, nisem hotel biti priča njunemu pogovoru. Vendar sem razločno slišal, kako se je Šimnu tresel glas, ko je izrekel poslednje besede. Takoj nato pa sem zaslišal Damijanov odgovor:

„Ah, kaj bi se s teboj prepiral, šema!“

Tisti hip pa je dvignilo dvoje močnih, žilavih rok težki porivalni drog in predno sem vedel kaj in kako, je ležal Damijan na splavu. Prihital sem na mesto. Drog, katerega je Šimen takoj po udarcu zagnal strani, je zadel Damijana na nesrečno mesto, na sence. Damijan je ležal tu mrtev.

Tudi drugi tovariši, ki so videli, kaj se je zgodilo, so bili hipoma zbrani okrog mrtveca. Ko so se prepričali, da je zapustil Damijan to dolino solz, so se obrnili in če ne bi bil jaz stopil med nje in med Šimna, vsi bi razkačeni poslednjega še ubili. Zakričal sem: „Stojte! Ne sodite, da ne boste sojeni! Nihče vam ni dal pravice maščevanja!“

To je pomagalo. Kri se jim je nekoliko ohladila, vendar njih grozeči pogledi so pričali, da so pripravljeni takoj udariti. Šimen je še vedno stal na enem in istem mestu in je mrko gledal v tla. Niti ena žilica ni zaigrala na njegovem zarjavelem obrazu in ko smo pripluli v mesto, je sam ponudil stražniku roke. Ta ga je uklenil in odpeljal. Tako je bilo, dragi moji, vi-



dite. Z obraza vam berem, da bi radi vedeli, kaj se je zgodilo potem. Povem vam čisto nakratko: Tretje leto po tem, kar sem vam sedaj povedal, je umrl Šimon v ječi.“

„In Anda?“

„Da, kaj je bilo z Ando?“

„Ko smo se vračali takole pozno zvečer od dela domov, smo jo večkrat videli, kako je hitela z opotekajočim korakom po ulicah. Zamoriti je hotela svojo vest in se je poslužila prvega pripomočka-žganja. Pa vest se še ni hotela potolažiti. Tako je postala izrodek, vlačuga. In kako je s takimi ženskami, ko spoznajo, da so stare, to veste. Prodajala je po mestnih gostilnicah vžigalice in o njenem žalostnem koncu sem vam že povedal. To je bilo življenje treh nesrečnih ljudi, prijatelji, treh nesrečnih ljudi! Kateri izmed njih je imel milejšo sodbo? Ah, težko, težko je na tem svetu, dragi moji! . . .



LORENC KUJAR:

## BARABA.

**K**o je bilo že skoraj temno, je vstal potepuh Klemen Cepin. Cel dopoldne je ležal za košatim leskovim grmom ob veliki cesti in sanjaril.

„Noč je,“ je dejal polglasno in privezoval hlače s srbotovo trto na se. „Dobro bi bilo iti kam poprašat za prenočišče. Zlomek! Sitno je fehtati pri samih znancih in nekdanjih prijateljih v takšni paradi, kakor je moja. No morda me pa le ne bodo spoznali, prvemu Klemenu seveda nisem podoben. Pa kaj koga to briga!“

Sem od planin se je zaslišala pesem. Dolgi glasovi so se topili sem čez temno planino, odmevali po dolgi dolini in se nazadnje izgubljali v šumu bližnjega deročega potoka.

„Aha!“ je pomislil Klemen, „če nimajo stelaraje tam kje. Tja bi šel! Ampak daleč je. Boljše bo, da si bližje poiščem večerje.“

Začel je misliti na katero stran bi krenil. Nedaleč od ceste so se svetila okna velike kmetske hiše, na drugo stran ceste so pa mlatili.

„Kam bi šel?“ je premišljeval dalje. „Pri Klančniku svetijo. pri Orašu pa mlatijo. Včasih so živeli povsod dobri ljudje.“

Tedaj se je zaslišalo v bližini ropotanje voza in kmalo je privozil po cesti zapozneli voznik. Vprežena sta bila dva velika, bela vola, ki sta z lahkoto vlekla dolg voz, na katerem je sedel voznik. Ko je privozil mimo Klemena, je ta hitro skočil čez jarek na cesto in se zbasal na zadnji konec voza. To delo je opravil tako brezbrizno in malomarno, kakor bi bil on gospodar voza, živine in hlapca. Hlapec se je vzdramil vsled ropota in se ozrl.

„Kdo sedi tam?“ je zavpil, ko je zagledal v poltemi na zadnjem podeli čepečega človeka.

„Tvoj prijatelj je,“ je zavpil tudi Klemen in še pristavil: „Pravzaprav pa to nikogar ne skrbi.“

„Koga?“ je prašal zategnjenim glasom voznik in ustavil vola. Začel je vstajati raz kup sena in se kobaliti, z debelim bičevnikom v roki proti Klemenu.

„Mož le kar tam ostani,“ je dejal potepuh brezskrbno, „rajši jaz pridem k tebi, na golem oplenu se bom kmalu naveličal sedeti.“

Prestavil se je mimo začudenega voznika in se vsedel na seno. Voznik ni vedel ali bi se bil čudil ali jezil nad to predznostjo.

„Kdo si pa ti?“ je dejal in gledal potepuha.

„Vse zveš, samo prisedi sem in poženi, pozno je že,“ mu je prigovarjal Klemen.

Voznik se je čudil še bolj in ni vedel ali naj prisede, ali ali naj vrže vsiljivca raz voz. Nazadnje je prisedel in pognal vola.

„Kam pa voziš?“ je vprašal Klemen, ko se je začel premikati voz.

„K Mihevu v Norije.“

„K Mihevu! Vem kje je. Ali še živi stari Mihev?“

„Ne živi več!“ je rekel voznik, Mihevov hlapec. „Kako pa to, da veš za Miheva.“

„Meni je vse znano,“ je dejal Klemen, „— toda prijatelj, ali me bodo hoteli sprejeti čez noč? Stari Mihev bi me bil, za mlade ne vem.“

„Tudi mladi te bodo sprejeli. So tudi dobri ljudje.“

Potem sta molčala in mislila vsak svoje misli. Hlapec je mislil in ugibal, kdo bi bil ta človek. Nikdar ga še ni videl in znamo mu je vse. Morebiti ga je že videl kdaj, pa ga ne more spoznati, ker je tema.

Klemen je pa razmišljeval o starem Mihevu, njegovem nekdanjem gospodarju, o nekdanjih znancih in posebno o davnem prijatelju Lukaču. Kje je? je mislil, ali še živi, ali je morda mrtev? Ali se tako potepa po svetu kakor jaz, ali je morda postal srečnejši? Zagledal se je v bliščeče nebo, koder so trepetale zvezdice, kakor včasih, ko je še kot fant vasaal. Noči so take, kakor pred tridesetimi leti, tepe, jasne, ljubezen rodeče, gore take, dolina tudi... In barabi, Klemenu Cepinu je postalo mehko pri srcu, blaženo in otožno obenem, da bi skoraj jokal. Čeravno je bilo njegovo srce že davno zakrknjeno, pristop blaženih čustev do njega že davno zaprt, mu je vendar prihod v domovino, katere ni videl trideset let, omilil trdo, pokvarjeno nprav, da se je komaj ubranil solze.

„Lepa noč!“ je vzdihnil polglasno, ko se je spet vzdramil.

„Lepa, lepa,“ je pritrdil voznik, jaz bi skoraj pel.“

„Jaz bi tudi!“ je pripomnil Klemen. „Ali znaš tisto? :

Nocoj je ries an liep viečier,  
an liep viečier, na svetva nuoč.“

„Znam! Če jo le ti?“

Pa sta jo zapela. In na vso veliko začudenje vznikovo je pel tujec izvrstno, popolnoma po napevu. In kako lepo je zagtegoval. Včasih, da sta tako pela on in še jeden fant njegovih let. Tujec ga je jel zanimati še bolj in vprašal ga je odločno :

„Povej mi vsaj, kdo si in odkod si? Prej si mi obljubil!“

„Ti bom pa povedal! Jaz sem baraba, potepuh, tat, lenuh, goljuf, vse sem, le ubijalec nisem in prišel sem od daleč. Pa zavolj tega se me ni treba bati. Ne bom ti storil žalega. Ne boj se tistega, kateri ti odkrito pove, kaj je, bolj se boj onega, kateri se ti bo hvalil.“

Hlapec se je stresel. Ne, da bi se bal tujca, ali kaj, stresel se je od groze nad človekom, kateri mu, kakor pri spovedi, odkrito pravi kaj je in ne skriva niti enega zločina.

Privzila sta v Norije. Vas je ležala ob veliki cesti, in hiše so bile razstresene, kot bi jih izgubil cigan iz malhe. Hlapec je vozil skozi celo vas in na zgornjem koncu zavil s ceste na kolo-  
voz. Kmalo sta dosegla obširno dvorišče; bila sta pri Mihevu. Pred hlevom sta se skobacala z voza in hlapec je izpregel vola.

„Kar zraven mene pojdi v hlev, bova pa tukaj čakala večerje,“ je rekel hlapec in gnal vola v hlev. Za njim je vstopil počasi Klemen. Dolgi, ozki prostor je razsvetljevala petrolejeva svetilnica, viseča od stropa. Videl je, da je hlev obokan, da je ob vsaki steni otveženo polno lepe živine, le eden kot je odgrajen sam za se in v njem je videl priprosto hlevsko postelj in iz močnih desk zbito omaro. Ko je hlapec otvegel žival in nametal mrve v jasli, se je vsedel v postelj in povabil k sebi Klemena.

„Vsedi se sem,“ je rekel, „v tem, da jaz vole nakrmim, bo tudi večerja!“

Klemen se je vsedel k njemu in zdaj sta opazovala drug drugega. Hlapec je videl, da je tujec srednje postane, bolj šibak in lepega života. Videl je, da je zelo poraščen po obrazu, da se skoraj nos ne vidi in prav nič se ni čudil, da ima tujec strgano obleko, ker je vedel, da je baraba. Tudi Klemen si je bolj ogledal tovariša. Bil je nizek, širok v hrbet in križ, kratkih, močnih rok, priljudnega obraza in visečih brk pod nosom.

„Hlev je zdaj obokan,“ je začel pogovor Klemen, „tedaj ko sem jaz tukaj služil, pa ni bil. In vse je prezidano, okna so večja, hlev je dalji, kakor prej in pobeljen je, kakor hiša.“

„Ali si ti tudi služil tukaj?“

„Seveda sem, pred tridesetimi leti, od osemnajstega, do dvajsetega leta. Lepo je bilo tedaj in morebiti bi bilo še, da me ni vrag zanesel v tujino. — Neki Lukač, moje starosti je tudi

služil tukaj za volarja in je še potem ostal, ko sem jaz šel. Ali se nahaja kje v okolici Lukač Dobrodel?"

„Dobrodel!“ . . je mrmral hlapec pretrgoma. „... Lukač! Ha, Ha! Lukačev je več, za Dobrodela pa ne vem... ojojo..."

„No kaj pa ti je!"

„Nič mi ni . . . Lukač Dobrodel praviš," je hitel hlapec dalje.

„Da, Lukač!" je nadaljeval Klemen in se ni menil več za hlapca. „S tistim Lukačem sva služila skupaj dve leti in če bi jaz živel sto let, ne pozabim tiste službe. Vesel fant je bil in dober in midva sva se ljubila, kakor brata. Nikoli ni bilo zamere med nama. Pila sva oba rada, kadar je bil eden pijan, je bil tudi drugi. V lepih nočeh sva hodila skupaj, pa pela in ukala, da sva vse očarala. Ej peti je znal Lukač. Pel je vedno čez, jaz sem jo pa rezal predi . . . To sva pela . . . Kadar sem slišal kje v svetu peti tujo pesem, vselej sem se spomnil na njega in včasih sem skoraj jokal. Ko bi bil jaz ostal, bi bilo morda, še dolgo tako lušno, tako sem si pa sam zapravil srečo. Pa kako me je ljubil . . . Tistega večera ko sem šel od tod, me je spremljal do trga in se ves čas med potjo jokal. Objemal me je, da me je že bolelo čez pas, tako me je ljubil... Lukač..."

In zaril je roke v dolge zmršene lase in začel ihteti. Krčvito je ihtel tudi hlapec in se stresal v razburjenosti. Iztegoval je roke in šepetal ime: „Klemen, Klemen . . ." Šepet pa je postajal glasnejši in močnejši in nazadnje so sunkoma prihajali iz ust glasni klici: „Moj Klemen, ti moj Cepin!"

Baraba se je vzdramil, ko je slišal svoje ime. Začudil se je, ko je videl hlapca čepečega v postelji, s sklonjeno glavo in klicajočega njegovo ime. Stresel ga je za ramo in zaklical:

„Kaj mi hočeš?"

Oni pa je še bolj zaihtel, zakrilil z rokama pred se, vzdihoval:

„Lukač sem . . . Klemen, jaz sem . . ."

„Ti si! . . ."

Objela sta se, stara znanca in prijatelja z mladih let. Objemala sta se dolgo in strastno. Pritiskala sta se drug k drugemu, močila si obraze s solzami, da sta imela oba mokre brke in lica, zraven pa ihtela, kakor mlada mati ob pogrebu prvega otroka. Posebno Lukač se je obnašal kakor otrok, ko je po tolikih letih spet našel prijatelja. Poljubljal je Klemena strastno, na nos, čelo na brke, mu stiskal zamazane roke, pritiskal na svoje ustnice in jih močil s solzami.

Ko sta natešila prvo hrepenenje in sta izpustila drug drugega, je prišla dekla klicat hlapca k večerji.

„Ne bom jedel nocoj, nisem lačen," je rekel dekli veselo.

„Jaz bi pa jedel," se je oglasil Klemen, „gladen sem zelo."

„Dobiš večerjo nocoj, da se naješ pošteno," mu je odgovoril hlapec. Dekli je pa rekel: „Prijatelja sem dobil, Klemena, ti ga nisi poznala. Pojdi z mano, pa ponesi mu moj del večerje."



Klemen je ostal sam v hlevu. Pa ne dolgo. Kmaloma sta se vrnila; dekla je prinesla večerjo, krajec kruha, precejšno skledo solate in na vrhu meseno klobaso, Lukač pa velik, zeleno porbarvan vrč mošta.

„Jej!“ je velel hlapec in rastavil vse po zaboji ob postelji. „Gospodar je vesel, da si se vrnil, čeravno se te le malo spominja, ker je bil še jako majhen, ko si služil tukaj. Ključ do kleti mi je dal in rekel, pita mošt kolikor hočeta, jutri, ko bo nedelja in bo čas, bo nam pa pripovedoval svoje zgodbe. — Le jej, jaz bom pa vole opravil ta čas.“

Ko je že spravil pod streho vso solato, celo klobaso in ves kruh in precej olajšal breme vrču, je prisedel k njemu Lukač. Vzel je vrč in rekel:

„Kaj si delal teh trideset let?“ je vprašal hlapec Lukač.

„Kaj sem delal? Hm! Dolgo in naveličano pripovedovanje. Hodil sem po svetu, od kraja sem delal po tovarnah, rudokopih in sploh mnogokje. Zraven sem se spridil, začel lenuhariti in pomalem krasti. Ko sem se navadil prvega greha, sem se začel posluževati drugega. Zapirali so me kakor za stavo, danes sem počival v kakem svinjaku župana, oddaljene zagorske občine, jutri tičal v mestni ječi, potem bil zaprt pri sodnji in tudi v prisilni delavnici sem bil dve leti. Tam so me izpustili, ker sem se „poboljšal“, a to rečem, da se nikjer v nobenem drugem zaporu nisem naučil toliko hudobnega, kakor v prisilni delavnici. Veliko sem trpel na svetu in nikoli bi ne bil toliko, ko bi bil v domačem kraju ostal. Menda mi je usojeno to življenje.“

„Usojeno, usojeno!“ se je odzval Lukač z mračnim glasom, čeravno on ni verjel v besedo „usojeno“. Bil je prepričan o tem, da je vsak svoje sreče kovač, a vendar tega ni rekel na glas, da bi ne užalil svojega komaj dobljenega prijatelja. „Usojeno, usojeno! . . . Mnogo si že izkusil na svetu, v tem ko sem jaz tičal tukaj v tem hlevu. Lej jaz sem vseh trideset let služil pri Mihevu, prej pri starem, zdaj pri mladem. A ne kesam se. Zaslужim lepo, delo ni prehudo in preskrbljen sem. Tukaj imam zgovorjen kot pri hiši do smrti. „Delaš kolikor moreš in dokler boš mogel, pa si lahko pri hiši do smrti,“ mi je rekel gospodar. Dal mi je veliko zapečateno pismo in rekel, da naj pridem s tem naprej, ako bi on umrl, ali pa bi se prodalo, ali kaj takega, pa mi ne more nihče nič. Pravijo celo, da bom dobil od cesarja medaljo, ker že trideset let služim. Denarja nisem nosil na kup, pil sem vedno, pa ne tako, da bi delal gospodarju škodo, drugim pa dolgove.“

Tako sta in se pogovarjala o življenju. Ko sta izpraznila prvi vrč, je šel hlapec po drugega. Ščasnoma sta se ga nalezla in kakor sta se prej objemala iz prijateljstva, tako sta se zdaj iz pijanosti. Točila sta pijane solze, prisegala si zvestobo do smrti in še dalje in počela še druge neumnosti.

Drugo jutro se je najprej zbudil Lukač. Vstrašil se je, ko je videl, da je že dan in urno je tekel dajat živini, nedelja je

namreč in če hlapec hoče v cerkev, mora prej nakrmiti živino. Sinočnega dogodka se ni spominjal natanko le, da se je vrnil Klemen in, da ga je pripeljal on, mu je še ostalo od pijanosti.

Klemen pa je spal in spal, ves čas, kar je krmil hlapec goved je smrčal, spal je, ko je prišel gospodar v hlev, da bi pozdravil prišleca. Gospodar, hlapec in vsi so mu privoščili spanje; saj ga je potreben. Odpravili so se v cerkev vsi, razen dveh šolarskih dečkov, ki sta ostala doma in sta pasla goved okrog domovja.

Zbudil se je tudi Klemen. Začudil se je, ko je videl, da se nahaja v hlevu.

„Ali sem spet zaprt v kakem svinjaku?“ je mrmral in zijal okrog sebe, vstal, odprl hlevska vrata in pogledal ven. Tedaj se je spomnil sinočnega večera, spomnil Lukača in Miheva, spomnil tudi, da je nedelja. Ker ni videl nikogar zunaj, je zaprl vrata in sedel v postelj. Začutil se je samega, začutil se je tudi starega Klemena — baraba. „Sinoči sem bil pijan,“ je mislil, „in govoril neumnosti — česa pijan človek ne stori.“ Mislil je o Lukaču, o Mihevu, o domovini je mislil, ali le kot baraba, žaloval je za vsem, kakor bi ne mogel ničesar več dobiti. „Izgubljeno je vse,“ je mislil, „zame je vse proč. Ni mi več zapomagati, je škoda, da bi mislil. Jaz sem narave take, sem zapisan barabovstvu. Ampak sinoči sem bil pijan.“ Vzdignilo ga je kar samo od sebe in stopil je k omari, jo odprl in začel pregledovati.

„Nimam kaj izbirati,“ je mrmral nevoljen, „ena stava vsakdanjega Lukačevega oblačila, borna, ali boljša vseeno kakor je moja.“ Začel se je razpravljati in v dveh minutah je tičal v hlapčevi obleki, od opank, do klobuka. Stopil je na dvorišče in se ogledoval s strokovnjaškim pogledom po okolici. Sel je proti hiši in izpred praga je videl tam za plotom dva mlada dečka, ki sta pasla in se igrala z mladim junčkom.

„Lukač!“ je zavpil eden dečkov, „ali niste šli v cerkev.“

„Pa me ne spozna!“ je mislil Klemen pri sebi in glasno zavpil:

„Pusti teletu, da se pase, če ne bom povedal očetu in nabasala jih bodeta oba.“

Fanta sta zbežala od teleta in izginila med drevjem, Klemen je pa dvomljivo pritisnil na kljuko in — vrata so se odprla. Šel je v hišo, kakor bi šel k mali južini, vse je bilo tiho povsod, le v družinski sobi je tikala ura. Skozi družinsko sobo je šel, v takih rečeh dobro izvedeni baraba, v čumnato in se lotil prve omare, ki mu je prišla pod roke. Po kratkem obdelovanju so se vrata vdala in videl je pred seboj vse polno razobešene ženske obleke.

„Čap vse polno, drugega nič,“ je govoril polglasno in iztikal dalje. V desnem kotu je iztaknil skriven predalček in ko ga je potegnil ven mu je zablestel naproti kupček stare srebrnine. Hlastno je pograbil vse in zmašil v žep, potisnil predalček na-

zaj in zaprl omaro, pa naprej. Izkušnje so ga izučile, da je boljše s petakom srečno pobegniti, kakor pa s tisočakom priti v roke sodniji. Šel je čez dvorišče, skočil čez plot, pa tja čez polje ...

Roke je potisnil globoko v žepe, da so se mu povesele rame in hitel čez opustošene njive in travnike proti gozdu. Ni več mislil o domovini, ne o Lukaču, njegove misli so se sukale o srečnem begu in o svetli srebrnini. Pa je hitel in hitel in ko je dosegel gozd se je oddahnil in ozrl ...

Dan pa je bil lep, poln življenja. Solnce je sijalo, žarki so se lomili ob sencih in vejevju, jesensko vresje po robih se je kopalo v solnčnini, brezlistni bukovi in brezovi gozdovi so izginjevali v solnčnem svitu. Preko polj je pihal veter in donašal glasove kravjih zvoncev, odmeve petja in ukanja in klice iz jesenskega življenja ...

Ptice selivke so se zbirale po polju, obkriljevale v jatah drevje, hiše, vasi in izginjale v višini. Pri fari pa je zvonilo z velikim zvonom k povzdigovanju.



VINKO DOLNIČAR:

## SPOMIN.

**S**oparno julijsko popoldne je bilo, ko sem sedel na vrtu v zeleni lopi. Knjiga mi je ležala na kolenih — misli pa so romale bogvekod.

Takrat se je prikazal na poti poleg vrta trški nadučitelj Kvas. Salutiral je z drobno palčico in zaklical:

„Ali ste že slišali?“

„Dovolite — o čem?“

„No — o Fani! Saj se je še spominjate?“

„Tista ...“

„Da, tisto luškano dekle!“ se je zasmejal in si pogladil brado.

„Kaj je z njo?“

„Umrla.“

„Umrla?! — Kdaj?“

„Povem, zvečer v restavraciji. — Oprostite, mudi se mi na pošto!“

Zavihtel je slamnik in odhitel proti pošti.

Meni pa je zašumelo v glavi.

Resnica?

Ne, ni mogoče!

In pred očmi se mi je zasmejalo tisto prikupljivo dekle z nedolžnimi očmi. Seznanil sem se z njo lansko leto na neki veselici tu v trgu. Zmračilo se je bilo že takrat in vrt se je vedno bolj polnil. Trumoma so prihajali tržanje, katere je preje zadrževala vročina.

Bil sem že izmučen do smrti; čutil sem, da se mi je razlil po žilah svinec in glava mi je postala težka. Zato sem zapustil

plesišče in se prikradel k samotni mizi. Tu sem sedel v polumraku in spuščal dimove kolobarčke v večerni vzduh. Ni me več vzdignila poskočna melodija, niti sladki pogledi, ki so mi govorili tamkaj na plesišču — ne vem kako, da so se mi pristudili ta trenotek. In v srcu so se mi porajale čudne, nenavadne misli. V dno duše sem se sramoval besed, s katerimi sem lagal tamkaj. Ne vem, odkod ta praznota. Morda zato, ker sem nagnil čašo veselja in jo izpraznil do dna. Zato sem morda tako čudno filozofiral tisti večer pri samotni mizi.

Pa je prišlo odrešenje.

Vedno novi gostje so dohajali, prostora je primanjkovalo in zato so prišli tudi k moji mizi. Mlad, postaven fant iz okolič je pripeljal dvoje deklet. Eno sem spoznal takoj za pravo kmečko dekle z židano ruto na prsih in s šopkom za pasom. Druga, mlada — gospodična Fani.

„Dober večer!“ je pozdravil fant in se dotaknil z roko klobuka, na katerem so kimali mogočni krivci.

„Bog daj!“ sem odzdravil in natihem sem se razveselil te družbe.

Gospodična pa mi je prijazno pokimala. Pogledal sem ji v obraz, a revica je zardela in pogledala naokrog. Bila je odkrita, v lahni, beli obleki.

„Dovolite —“ sem se ji predstavil.

„Fani Selanova!“

Prisedel sem bliže, fant in dekle pa sta odhitela na plesišče.

„Zdi se mi, da sem gospodično že parkrat videl. V cerkvi.“

„Da, da! Hodim v trg k maši!“

In pripovedovala mi je, da stanuje četrť ure od trga pri stricu, penzioniranem duhovniku. V začetku je bila nekako nezaupna, a našel sem s previdnimi besedami pot do njenega srca. In tako mi je to naivno dekle vse zaupalo. Bila je v samostanski šoli — v tretjem letniku preparandije menda. Z veselim, odkritosrčnim smehom mi je pripovedovala nedolžne institutske dovtipe. In pri vsakem se je zasmejala s prijetnim glasom, da sem se nehote nasmehnil tudi jaz. Pri njej sem postajal tudi jaz otrok z nedolžno, neomadeževano dušo.

Z odkrito radostjo mi je pripovedovala, kako je stric pred par dnevi odpotoval v bližnje toplice; zato da je ona prišla na veselico, ker drugače je ne bi bil pustil. Ko pa je govorila o njem, sem zaslutil skrivno bol, ki ji teži srce, a o njej ni govorila. Beseda ji je zastajala in oči so izgubljale veseli, otroški sijaj. —

Fant in dekle sta se vrnila, vesela, pregreta. — Poprosil sem gospodično za ples.

In plesal sem enkrat, dvakrat — in zopet sem oživel. Bil sem srečen s tem naivnim dekletom, ki mi je tako zaupno gledalo v oči. Plesal bi z njim celo noč in ga ponesel vun iz te



družbe — proč odtod — to nedolžno dekle, da ga ne pokvari, strupen dih.

Po polunoči sta fant in dekle odhajala, zato se je tudi Fani hotela posloviti. In takrat, ko sem jo spremljal nekaj časa, mi je razodela, kaj da jo teži. Stric jo sili, da bi ostala v samostanu, češ da so dandanes slabe razmere za mlado učiteljico in da je čas zelo nevaren. Ona pa se je z vso silo protivila. Slikala si je življenje s tako mamljivimi barvami, kakor si ga more le mlado, neizkušeno dekle. Ah, za temne zidove cvetoča mladost! Življenje se ji smehlja, z razprostrtimi rokami jo vabi v svoje naročje. — Ne, ni mogoče!

Poslovila sva se in njena roka je drhtela v moji. Zasmililo se mi je to dekle, ker sem slutil, da se ne bo dolgo ustavljalo.

Potem pa sem pozabil na tisto dekle. Srečala sva se še včasih — prijeten spomin ob samotnih urah — in romali smo zopet svojo pot. O Božiču pa sem zopet naletel na njo. Vračal sem se iz mesta in izstopil iz vlaka, ona pa se je peljala v malo mesto, kjer je bila v samostanski šoli.

„Zdravo, gospica Fani!“ sem pozdravil, ko sem izstopil, ona pa hitela v kupe.

Zardela je nalahno in odzdravila, a glas ji je tako čudno zadrhtel.

„Veliko vspeha — zadnje leto! Veselim se že počitniške zabave —“ sem govoril hitro, nervozno, kakršen je pač človek v železniškem ozračju.

„Ne vem. O počitnicah me najbrž ne bo . . .“ je dejala tiho in povescila oči.

„Kako? — Pa ne . . .“

A vlak se je jel premikati.

„Ostanem notri. — Zdravi!“

In izginila je v kupeju.

Mene pa je pretreslo. Obstal sem na peronu in strmел za njo. Prikazala se je pri oknu, zamahnila z robcem — pretresljiv pisk lokomotive in črn dim je ovil odhajajoče vozove.

Tesno mi je bilo pri srcu. Utrnila se je na jasnem nebu bleščeča zvezda in izginila v brezkončnost, da se ne povrne nikoli več.

Fani umrla!

Kako nenadoma, a ne nepričakovano. Kajti kako bi moglo živeti mlado srce, koprneče po sreči, življenju, za temnimi zidovi z zatajevanjem in odpovedjo na ustnicah in z žalostjo v srcu.

Pozabil sem že skoro na to dekle z modrimi očmi, a sedaj ta novica. V srcu je zakipelo in nenadoma se je porodila misel: Taki ljudje, ki more mladost, ki hladnokrvno puste, da izkrvavi mlado srce, koprneče po življenju — niso ljudje, ker nimajo srca! —

Zvečer pa smo se v restavraciji prav dobro zabavali in najglasnejši sem bil jaz. A srce ni vedelo za to, kar so govorile ustnice.



## KAKOR V RAJU.

**B**ogata mlinarica je že lahko naštela kakih osemintrideset pomladi svojega življenja in prav toliko zim. Nesreča je hotela, da ji je v šestintrideseti zimi njene starosti umrl mož, postarni mlinar Blažin. Tedaj je vdova Lenka resnično žalovala za njim, zakaj poleg soproga je izgubila tudi vestnega gospodarja in pridnega mlinarja, ki je o njem trdila vsa okolica, da je izjema samo Blažin v slovenski reženici: Če pokrije jetični človek poštenega mlinarja slamnik potem gotovo ozdravi:

No, o Blažinu se niso pritoževali zastran prevelike „merice“. Zato je vse drlo k njemu in posestvo je rastlo.

Sedaj pa počiva poštteni Blažin v grobu, vdova Lenka hodi črno oblečena in se ozira, odkod se prikaže gospodar, kakor nekdanje čase. Gospodarja ni od nikoder. Štirje otroci žalostno pogledujejo mater, ko stopa v zaprašeni obleki po mlinu, sama melje in sama jemlje merico in uči poštenosti novega hlapca Petra, ki čudovito hitro umeva ta posel. Že koncem prvega tedna svoje službe je črnolasi Peter imenitno dostal neprelahko prizkušnjo zastran merice, ko se je odrezal gospodinji Blažinki: „Tako le mislim jaz, mati: raje premalo kot preveč.“

In zelo so bile vdovi Lenki vseč te besede in Peter ji je bil vseč.

Pozneje ga je vodila po hlevih in ga učila krmiti ter rediti živino. Tudi ta posel je znal Peter v kratkem, kar je potrdil gospodinji z besedami: „Živini polagaj raje preveč kot premalo. Enako je s snaženjem.“

Pokazala mu je še kleti z velikimi sodi vina. Pozneje je moral ogledati travnike, njive in vinograde. Povsod je Peter zadel pravo glede gospodarstva, naj si je bil sin revnega kočarja Kalina z drugega konca vasi.

Zelo zadovoljna je bila Blažinska z njim. Često ga je sama hodila prašat, kako in kaj bi bilo bolje. Peter je pa rekel: „Mati, takointako mislim,“ pa je obveljala njegova.

Blažinka je začela misliti, da bi ne bil napačen gospodar tale Kalinov Peter. Toda Peter je slišal kukavico samo še dvajset pomladi. Premlad je, njegova izvoljenka se pa ponaša z imenom Tončka, ki je revna kakor on, toda zalo dekle in mlado kot roža. Težava bo, velika težava preko toliko zaprek s Petrom pred oltár. Blažinka ni spala zaporedoma sedem noči in premišljala načrt, ki bi po njem dobila moža z imenom Peter in priimek Kalin. Odstraniti je bilo namreč Tončko in pridobiti Petra.

Vedela je dobro, da se imata rada. Zmenila sta se že davno, da odrine on v Ameriko takoj po dosluženi vojaški dolžnosti. Če pa ne bo potrjen, k vojakom, pojde še prej. Tam zasluži vkratkem toliko, da pošlje Tončki za pot in ona pride za njim v deželo dolarjevo in svobode. Tam se poročita in živela bosta kakor dva tička, če še kdaj vidita domače hribe ali ne.

To več kot srečno bodočnost mora razdreti Blažinka prej. nego ponudi svojo ljubezen Petru, ki jo še potem lahko odkloni. Premišljala je tudi to, kaj bi bilo, ako bi najprej potrkala pri Petru, če je res tako trden, da se ne izneveri — vsaj za trenutek — svojemu dekletu.

O kače, o Eva! Adam je bil ustvarjen samo za vaju!

Polagoma se mu je začela bližati. Danes mu je sama nesla malivo v mlin ter priložila še klobaso in polič vina, jutri ga je poklicala domov, da sta pokušala vino skupaj in prigrizovala špehovko. Peter je bil vesel teh priboljškov in še bolj vesel, da ga ima „mati“ izmed vse družine najrajša. Z neko otroško udanostjo že je zrl v prijazno lice in ji smehljuje pripovedoval o svojem delu. Imel je Peter zelo lepo oko in še skoro otroško mlad obraz.

Blažinka ga je začela dražiti s Pečkovo Tončko, njegovo ljubico. Peter se je samo smejal. Potem mu je očitala, da je nespameten, ker si je izbral tako revno punco. Delati zna priden je; lahko bi dobil s punco še kup denarja — tako le lep fant.

Peter se je smehljal in rekel, da ima Tončko raje kot kup denarja.

„Ker si tepec, Peter, pa ne zameri. Še kujal se boš, če jo kdaj vzameš. Ali ni bolje, če si človek prej postelje, da leže na mehko, nego leže na trdo ter si šele potem rahlja ležišče, če ga more in ima s čim. Peter, pamet!“

Petru pa to ni moglo v glavo. Vse drugo je umeval hitro in temeljsto, tega pa ni. Zato ni bil vseh Blažinki. Tudi ji ni verjel, ko je trdila, da si ni on izbral Pečkove Tončke, marveč Tončka njega.

Vendar ni Blažinka nehala obiskovati lepega Petra v mlinu in Peter ni odklanjal izbranih prigrizkov pri gospodinji Lenki. Poleg pomenka o Tončki in ljubezni sta se pogovarjala še o gospodarskih stvareh. V teh je pa bil Peter tako vseh Blažinki, da ga je večkrat pogladila po mladem licu. Nekoč pozimi je prišel k nji v hišo ves zmrzel in zasnežen. Ko mu je otepala sneg z obleke, ji je padla ščet na tlak in z obema rokama je je stisnila njegov obraz ter mu tako gledala v lepe oči dolgo, prav dolgo . . .

„Kako si fest fant, Peter!“ se ji slednjič izviije kakor obupni klic iz prsi. Peter je pa opazil čuden ogenj v njenih očeh, ogenj, ki se ga je bal, da si ga videl že tudi v nebeško jasnih očeh svoje Tončke; pa tam se ga ni bal.

Vino je danes zelo vplivalo nanj. Ni mu bilo znano, da je Blažinka nalašč natočila najmočnejšega. Oba je zelo razgrela. Peter se je ojunčil in si mislil: saj sem vendar mož, pa bi se je bal. Baba je baba!

In trčil je ž njo in vnovič pil in prigrizoval meseno klobaso. Tudi Blažinka je pila in ko sta zopet govorila o Tončki, ga je začela objemati kakor da sedi poleg Petra njegova Tončka.

„Ali ,mati,‘ kaj pa delate?“ se čudi mladenič, ki so mu ženski objemi še huje razgrelí njegovo kri.

„Peter, verjemi, da je vsak možki malovreden, če pozna samo eno žensko. Ko jih boš poznal več, se ti odpro oči, da boš sebe sodil po pameti kot mož. Le poizkusi. boš videl!“

V mladeniču je vse vrelo, vse kipelo kakor v sodu mla-dega vina.

Verjel je Blažinki. O, Eva, Eva! Ko bi ne bilo Adama, bi bila v raju ti hudiča zapeljala.

\*

Hudobni jeziki imajo vedno delo. Ako ne opravljajo, pa lažejo. Blažinov hlapec Peter je z obema rokama zatrljal svoji Tončki, da lažejo hudobni jeziki po fari, ko širijo vest, da se je Bažinka zagledala v svojega mlinarja Petra in on — v njo. Tončka mu ni verjela in slednjič zaupala Petru, da se s tem ponaša po vasi — sama Blažinka. Sedaj je Peter, zatrjeval, da Blažinka trosi laži ali pa svoje — prazne sanje.

Ob zadnjih besedah je na tihem zdihnila Tončka, zakaj bojazen, ki jih je ž njo izgovarjal Peter strah in negotovost, sta pričala, da Peter ni tako nedolžen, kakor bi moral biti.

Odločno dekle mu veli zato „Peter, če si res nedolžen, pokliči Blažinko pred pričami na odgovor; odpovej ji do jutri zvečer službo in mi pridi po večerji povedat da si res to storil, ker me imaš rad. Tako pridi, Peter, kakor nocoj pod moje okno. Temna noč bo brez meseca. Nihče te ne opazi. Lahko noč, Peter! Dobro opravi!“

Nad njim se je zaprlo okence in Peter je ostal pod oken-cem — sam, sam na razpotju, da ni vedel več kam.

Prav počasi in prav žalosten se je odpravil izpod Tončki-nega okenca. Šel je v mlin in tam dobil gospodinjo Blažinko ter je vse zaupal kakor nekdaj v otroški zaupnosti. In Lenka Blažinka mu je pritrdila v vsem, tudi tisto, da hoče preklicati razširjeno laž o njuni ljubezni. Sprejela je odpoved službe in se mu sladko smehljala. Peter se je vsled tega nekoliko jezil, ker je menil, da ji bo vsaj nekoliko žal po njem; pa ona je zopet stisnila njegov obraz z obema rokama in vroče poljubila njegove komaj z vidnim mahom obrasle ustnice in odšla. Peter se je zapotekel med pokoncú stoječe vreče. „Hudič — pa ne ženská!“ je mrmral med zobmi in dobro se mu je zdelo, da se ni drugače poslovila.

Težko je čakal drugi dan večera. Takoj po večerji se od-pravi nič preveč dobre volje pod Tončkino okno, kjer ga je čakala v temi ženska postava in ga vabila z roko, naj se pri-bliža. Petrovo srce veselo poskoči. Peter stopi naglo, razpne roki in vjame — Blažinko.

Ta večer se okence nad njim ni odprlo. Najraje bi bil zavpil, pa Blažinka mu je zamašila z roko usta in ga peljala kakor neposlušnega otroka domov.

\*



Leto pozneje je Pečkova Tončka zares odpotovala v Ameriko, pa ne za Kalinovim Petrom, ker ta je bil še hlapec pri Blažinki, zakaj gospodinja in gospodar je bila Lenka Blažinka. Tončka je šla v Ameriko za srečo, ki ji je tam obetala moža. Kalinov Peter je pa ostal pri Blažinovih nekdanje vdove Lenke mož in nič več, zakaj velikomanj je imel veljave pri hiši kot nekaj Kalinov Peter hlapec.

Ako je vzhropel zaradi tega, da nima spoštovanja ne pri svojih in ne pri prejšnjih Blažinkinih otrokih, mu je Blažinka očitala, da je vzela le hlapca, ki ni imel ničesar. Življenje se jima je razvijalo kakor po prvem grehu v raj. Ko je moral Adam pobrati Evo na svojo skrb in odgovornost — menda zato, ker ga je bila zapeljala.



SLAVKO TABORSKI:

## PETER VAŠKI ČEDNIK.

**K**adar je na naših gričih topel veter posrebal tudi poslednje sledove dolge zime, kadar je ozelenel gozd, zacvela trata in oživel polje, takrat je Peter vzel svojo palico in svoj rog, zaprl vrata svoje kočice ter se napotil doli v vas. In postavil se je na sredi vasi in zatrobil, da se je zganil temni les, da so ostrmeli griči in vstrepetala senošet.

Skoro pol leta se ni oglasil Petrov rog, skoro pol leta je požiral prah v nizki bajti in molče opazoval svojega gospodarja, ki je tačas rezljal možičke, konjičke in vozičke na veselje vaški deci. Ko pa je spomladi zopet zapel svoj mogočni klic v naravo, takrat se je od raznih strani zbrala pisana družba, dimke, čade in ruse so se pozdravljale z veselim mukavjem in mlajši plavčki in sivčki so iz gole radosti nad božjim solncem poskakovali po vasi, da je imel Peter dovolj dela, predno je spravil svojo družino v red.

Peter je bil vaški čednik in čeda je bila edina njegova družina. Kdo ve, je li kdaj z otroško ljubeznijo izpregovoril besedo „oče“, „mati“?! Gotovo pa nikdar ni slišal, da bi mu kdo rekel brat ali stric, nikoli se ni vrnil domačin iz tujine, da bi mu sporočil: „Tvoj brat, tvoja sestra ti pošilja pozdrav in te vabi k sebi . . .“ Nihče ni vedel, da bi bil pismonoša stopil v Petrovo bajto z belim pismom, kaj še z denarno nakaznico. Peter ni imel žive duše na svetu.

Ko sem se jaz natančneje seznanil z njim, je kazal okoli štirideset let. Takrat je bil žalosten podzimski dan, mračen in deževen, zdel se mi je kakor osivel starec, ki plaka za mladostjo. Sedeli smo v gostilni in igrali domino, da si preženemo dolgočasne misli. Prišel je Peter v krčmo — zelo redko se je sicer to zgodilo — in se nam pridružil. Igral je jako počasi, nerodno je s svojimi trdimi prsti prebiral kamenčke in polglasno govoril sam s seboj:

„Aha, to-le moram preštudirati . . . Ta-le bi bila, nak, ta-le bo boljši, pa ne, to-le bom dal.“

In po tem premišljevanju je še-le priložil kamenček k drugim.

„Oh, ali ste počasni, Peter?“ se je jezila krčmarjeva Manica, rdeče, polnoprso dekle, ki je sedela pri nas, ker ni bilo drugih gostov. „Po smrt bi vas poslala.“

„E, beži, beži,“ je odgovoril Peter zateglo in zdelo se mi je, da mu je od solnca zarjaveli obraz postal temnordeč, „kaj boš mislila na smrt, na ženitev misli raje, na ženitev!“

Manica je napravila zelo žalosten obraz, sklenila roke čez prsi in vzdihnila: „Oh, saj mislim, pa kaj, ko me neče nobeden!“

Peter je vzdignil glavo in začuden vprašal: „Kako, da te ne bi hotel?!“ Potem pa je sklonil glavo in pristavil tiše: „Seveda, če ti nočeš . . .“

„Ej, morda bi me vi, Peter . . .?“

Naslonila se je na mizo pred njega, podprla polnolaso glavo z obema rukama, do komolcev golima in tako neznano belima, in zrla Petru v oči. Trenutek ji je gledal Peter v sveži obraz, ni vedel, ali je smeh to v njenih očeh, ali je lepa, vesela resnica, in tako neumno mu je postalo pri srcu . . . Povesil je glavo, od solnca opečeno, in tiho odgovoril: „Kaj te ne bi . . .!“ In z neverjetno naglico je pristavil na mizi sedmico k osmici.

\*

Tisto zimo je bil Peter nenavadno mnogo v gostilni. Prišel je kdaj popoldne, se vsedel kam v kot k samotni mizi, si kupil za groš žganja in sedel pri njem do mraka. In tih je bil, jako tih, ni se mešal v pogovore bahatih vaščanov, slonel je tam in gledal Manico, poslušal njen smeh in ves srečen je bil, če ga je ogovorila ali celo sedla k njemu; žalosten se je vrnil v samotno kočo, kadar je opazil, da se Manica šali z vaškimi fanti. Vendar se je zopet in zopet vračal v krčmo, s čudnimi, neumnimi mislimi v srcu.

Pred božičem enkrat se je zgodilo, da je bil Peter v krčmi sam. Molčal je še bolj kakor navadno in celo pil je, kar pollitra vina je poklical naenkrat. Takrat je prisedla k njemu Manica s pletivom v naročju in vprašala.

„No, Peter, kaj pa tako tiho? Povejte mi kaj lepega, vselega, da bo krajši čas!“

Peter ni odgovoril takoj. Uprl je oči v polprazni kozarec, katerega je vrtel z levico, in podprl z desnico glavo, tuptam že pretkano s svetlimi lasmi. Potem pa je naglo izpraznil kupico, prijel Manico za roko, se zagledal v polne grudi dekleta in počasi, polglasno izpregovoril: „Kaj bi res, Manica, kaj bi ti res . . .?“

Manica je razumela. Nagajivo dekle je bilo to, ki v cvetu življenja ni poznalo nobenih bolečin, in kakor smeha vreden dovtip se ji je zdelo, da jo ima Peter rad, kakor se imajo radi

mladi fantje in dekleta . . . In tako je odgovorila: „Bi, Peter, bi, pa kaj, ko nimate prostora za dva!“

„Ne boj se, Manica,“ je odvrnil Peter z obrazom, na katerem se je poznalo boječe veselje, „napravim ti prostor, grad ti sezidam, lep in velik, kakor niti Bog nima pri nas takega. O, jaz bom bogat, še nocoj, Manica!“

Na vrhu griča nad vasjo, so dejali, da je zaklad. V turških časih so bežali prebivalci iz vasi in tam zakopali svoje bogastvo. Toda ljudje se niso vrnili, priselili so se drugi in tako je ostal zaklad zakopan. Na tistem mestu je ležala siva skala in, če si potrkal na-njo, se je slišalo čudno zvonjenje. V lepih poletnih večerih se je iz vasi na onem kraju videl višnjev plamen.

Tja gori se je napotil Peter še tisti večer.

„Izkopljem zaklad in sezidam ti grad, Manica, da bodeš kakor kraljica! In bele konje ti kupim, kakor dva goloba in kočijo ti kupim, kakoršne nima cesar na Dunaju. Boga bom, Manica, in lepo življenje bova imela.“

Tako je govoril Peter in, sreče poln in blaženosti, se je vrnil iz krčme v svojo koč. Najlepšo obleko je poiskal v stari škrinji, vzel rožni venec in steklenico blagoslovljene vode in v noči je odšel na grič.

Jasna zimska noč je bila, belo in modro blesteča. Z griča se je videla vas, ki je spavala zavita v svetli odeji, počivala je prostrana poljana, v sanjah je šepetal gozd. Peter se je vstavil ob beli skali, poslušal tiho pesem potoka, ki mu zima ni pokvarila dobre volje, in čakal, da pride duh, čuvar zaklada. Tiho so se gibale njegove ustnice in počasi so polzele jagode molka med žuljavini prsti. Molil je Peter in mislil na Manico.

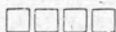
„Ravno na tem mestu ji postavim grad, cela vas bo iz doline strmela nanj.“

Dolgo, dolgo je čakal Peter zdelo se mu je, da bi že davno moralo biti polnoči. Noge so se utrudile in naslonil se je ob skalo. Roki sta postali težki kakor svinec in s težavo se je branil, da ni zaprl oči. Spomnil se je, da ne sme misliti na posvetne stvari, in skušal za ta čas pregnati tudi misli na Manico. Toda misli so se vračale in se niso dale odgnati . . .

Intedaj je Peter zasanjal lepe sanje. Peljal se je Manico skozi vas v zlati kočiji z belimi konji, kraguljčki so žvenkljali in godba je igrala, da je čudo, da niso plesali griči naokoli . . .

Takrat so obstale zasinele ustnice in molek je mirno obvisel med prsti.

Polagoma so se potapljale zvezde in končno utonile druga za drugo. Vzšlo je mlado solnce, polno svetlobe, in uprlo bleščeče žarke v Petra, kakor bi ga hotelo ogreti . . . Toda Peter je ostal mrzel kakor skala poleg njega, žarki zimskega solnca so bili kakor Petrova ljubezen do Manice . . .



## TOVARIŠ.

Pusto in tuje nebo je slonelo nad krajem. Skozi sive oblake je prodirala čemerna mesečna svetloba ranega jutra. Vsa okna teh malih, lesenih, predmestnih hiš so se svetila. Stopil je čez prag in zaloputnil vrata za seboj. Ulica je bila blatna. In ko je tako šel po dolgi, dolgočasni ulici so se odpirala vrata na desno in na levo in črne molčeče postave so stopale na cesto. Pred njim so šli in za njim, posamič in v gručah a vsi molčeči, temni, kakor zlovoljni. Vsi so šli na eno stran, kjer se je pred mestom razprostirala črna, razrita, žalostna ravan, po kateri so stale čudne stavbe, stolpi in dimniki. Pusta, pridušena svetloba je žedela nad krajem, dim se je valil od nekod in se leno vlekel nizko nad zemljo. Nekje je zapiskala parna piščal, rezko in ostro, kakor strog ukaz. Hitrejše so se začele premikati črne sence pred njim in tudi on je pospešil korak. Zasmrdelo je po premogu, črno se je svetila vlažna cesta.

Kakor mravljinici so se zbirali ljudje pred širokim vhodom. Daleč na desno in levo je sezala lesena ograja v mračno, vlažno in pusto polutemo. Nekje so ropotali stroji, črno poslopje je požiralo ljudi pred njim. Mrmranje je šumelo pritajeno in zamolklo nad njimi. Železni krampje so zacinkali ob pod, lučke so se vkresnile, kakor slabotni utrinki. Kolo je zacvililo, vrvi so zaškripale in po petnajst, po dvajset njih se je vdiral v zemljo. V ozka, črna, molčeča žrela so padali globoko.

Tudi na njega je prišla vrsta. Molče je stopil v zibajoč koš. In zopet mu je zastalo par hipov srce, ko so se brezglasno pogrezali v črno zemljo. Ni se mogel odvaditi temne, čudne groze. Par bledih obrazov je pogledalo vanj, ko je nehote vzdihnil. Tudi oni, tudi oni niso bili rojeni za temo, tudi na njihovih rokah so žulji še mladi. Kdo ve o kašnih bleščečih gradovih so sanjali a zdaj iščejo kruh globoko pod zemljo v črni temi daleč od solnca in veselja.

„Greenboys!“ se je zasmejal nekdo, ko so prispeli na dno in izstopili. Močan je bil, širokopleč in vesel. Videlo se mu je, da je zrastel v delu i da se ničesar ne boji, da je pogumen in še zdrav in poln zaupanja v sebe in svojo moč in svojo bodočnost.

Pogledalo ga je par nevoščljivih upadlih, zardelih očíj. Komaj trenotek je zastala noga, ko so šli mimo njega, potem so se razlezli po luknjah na vse strani. Skomiznil je z ramami in tudi njega je vzela tema. Tone je ostal sam. Dal je znak in koš se je vzdigoval kvišku. Komaj slišno je cvilila vrv. Obrnil se je v stran, par korakov je šel po širokem glavnem hodniku, potem se je sklonil in se zaril po ozkem nizkem rovu v črno zemljo. Tristo metrov ali še dlje je lezel sključen med vlažnim skalovjem naprej in naprej. Črne premogove žile so se posve-



tile včasih med zemljo in se hitro zgubile v skalah. Vse telo ga je bolelo, ko je prispel na konec, kjer se je rov razširil v prostorno votlino.

Tukaj je delal. Tukaj je bil sam čist, črn premog na njim in pod njim in na vse strani. Slabotno je brlela rmena rudniška lučka, strašna tišina se je zgostila tu v žalosten, pretresljiv in preteč molk. Vzel je cepin izza paša in zamahnil, da se je odkrhnila črna skala od črne stene. Čudno in votlo je zadonelo. Zopet mu je zadrhtelo srce. Ni bil vaju tega dela, take strašne smrtne samote, take črne grozeče teme. In vselej vsak dan je moral znova premagati prvi strah, ukrotiti bojazljivo dušo in odtrgati misli od nedosegljivih želja in svetlih spominov. Kakor mravlja v zemlji in še bolj je bil zapuščen, izobčen iz življenja, izgnan od ljudij in sreče.

Petindvajset lepih let je preživel doma. Tudi ne brez skrbi, tudi ne brez truda, ampak solnce je videl od zore do mraka. In njegove roke so bile brez žuljev, njegov obraz ni bil nikdar umazan, obleka je bila čista. Zdaj se je črn prah vzdigal izpod vsakega njegovega udarca, padal na potno čelo, na razgaljena vroča prsa in napolnjeval težki zrak, da je bilo dihanje mučno in zopрно.

Telo mu je oslabelo od dolgega pomanjkanja. Skoro celo leto je bil brez dela in potikal se je po Ameriki, kakor zgubljen pes. Rosa je padala nanj, kajti redkokdaj je spal pod varno streho in redkokdaj je vedel zjutraj, če bo zvečer večerjal. Brez dela si in kakor spomladanski sneg ti skopni zadnji denar v žepu. Obleka se trga čudovito hitro, čevlji so prehojeni, perilo umazano, klobuk zmečkan. In v par tednih izgledaš, kakor berač in potepuh in še bolj se odmakne mogočnost novega zaslužka, novega dela. Kakor preganjena zver drviš mimo ljudij in nihče te ne pogleda, nihče ti ne pomaga. Toliko strašno ljudstva je povsod, kamor se obrneš, nikjer ni mesta za te, nikjer skleda. Iz kraja v kraj se preganjaš, loviš srečo, za koščkom kruha drviš in nikjer ne najdeš počitka in usmiljenja. Ne veš ali si še človek ali nisi. Kakor navit stroj se zdiš sam sebi, ki hiti, hiti, hiti in ne ve kam, ne ve zakaj. In samo včasih se zmisliš na se, spomniš se na davno pozabljen dan, ki ti je bil dober in lep, spomniš se nekakih davnih sanj o sreči. A ti si lačen in raztrgan, ponižan in poteptan. Kos kruha bi rad, en suh kot, da se stisneš in napiš v toplem brez strahu. In tvoje srce zakriči od strašne bolečine: Vrgel bi se na tla in bi jokal in se zvijal, kakor otrok. Pa niti tega ne vtegneš, ulica se razteza pred teboj brez kraja in konca in ti drviš po nji truden do smrti, drviš, da bi prehitel druge, ki so tudi lačni, kakor ti in iščejo kruha in zaslužka.

Kakor stroj se je vzdigovala roka, cepin je padal na črne grude in neprenehoma so odmevali udarci v večno temo.

Še le par dni dela tukaj. Le ne omagati, le hitro, le brez prestanka. Zaslužiti je treba, zaslužiti za jutri, zaslužiti za obleko,

zaslužiti za dolg, ki ga je tvegaj redkec usmiljen človek na te, tujega potepuha in raztrganca.

Že pred letom je delal par mesecev v premogokopih. Drugje, v drugem kraju a enakem temu, kakor kaplja kaplji. Tudi tam so se zarili človeški krtje v črno zemljo in so kopali in delali po noči in podnevu. Kakor črn roj jih je bil, kadar so zlezli zvečer ali zjutraj na božji svet. Tam je imel par prijateljev in veselejši je bil še, pogumnejši. Samo za par tednov bom vzel cepin v roke, si je mislil in potem nikdar nikoli več. Takrat ta črni, trdi, krvavo zasluženi kruh še ni bil milost zanj.

Na stotine jih je bilo v roveh in je počilo nekje doli v zemlji in se je zakrohotalo prestrašno, da so se stisnile zemeljske plasti in so se sesule luknje, ki so jih zvrtali ljudje v zemejsko osrčje. In vsi, ki so bili doli so umrli strašno, žarečo in črno in krvavo smrt. Nekaj ožganih trupel so rešili poznejše iz zemlje, večina njih pa je ostala za večno v roveh. Kdo ima čas v Ameriki brigati se za mrtva trupla. Teden dnij še so nosili človeške ostanke iz rovov, in jih prepeljevali na pokopališče, kar se je poznejše našlo je ostalo doli. Kdor je naletel na mrtvo telo ali na odtrgano roko, nogo je izdolbel v rovu na strani luknjo, spravil notri kar je našel in zazidal s premogom ali kamenjem. Ni bilo kdaj tratiti čas s takimi rečmi. Nihče ti ni povrnil ničesar, če si znosil uboge kosce človeka, odrgane in zdrobljene ude davnega tovariša na zlato solnce. In ti končno nisi grobokop. Enemu bi storil prijaznost, ali dvema, trema, desetim?! Kdo ve, koliko človeških kostij se je nabralo v desetih, dvajsetih, petdesetih letih v amerikanskih rudnikih, ko so tam ljudje tako v nič, cenejši ko živina. Vsako leto se zgodi tisoče nesreč in stotisoč, nima jim števila. Kdo jih zapisuje! Kaj veš ti, ki si se izkrcal pred štirinajstimi dnevi iz evropske ladje in prideš v premogokop ali rudnik, ali v tovarno, ali v kanal, kaj veš, kdo in koliko jih je poginilo na tvojem mestu, kdo je lani tu zadnjikrat izdihnil ali predlani; kje se zdaj potika, komur so vzeli cepin iz oslabeledih rok in ga dali tebi, ki si še močan in še mlad. Ej, prvič se malo zganeš, ko pomandra življenje soseda pred tvojimi očmi, drugič in tretjič že manj, v desetič misliš le: dobro da nisem jaz na vrsti! In ogibaš se, klanjaš, letiš, loviš in vsak trenotek si pripravljen na vse. Do smrti si truden in se ne odahneš nikoli, nikoli ne miruješ. Nekaj se podi za teboj, neka prokleta, grozna, odurna sila in te peha dalje, dalje. Nekdo se igra s teboj in s tisoči tebi enakih. In za par centov te vržejo v gorje in obup in v lakoto in v smrt. Drugi nad teboj so lačni zlata, ti bi bil rad kruha sit. In ga nisi. Nisi nikoli varen, nimaš nobenega mirnega dneva. In nikoli ne smeš opešati, ne smeš biti bolan in ne star in ne slab, sivi lasje so poguba in bolezen je propast. Še naspiti se ne upaš brez skrbi. Lahko se zgodi, da spiš mirno in sanjaš nekaj lepega a med tem se pritepe od nekod močnejši od tebe, svežejši, mlajši, spretnejši. In že ti je vzel delo iz rok, že ti je vzel kruh za

jutri. Pazi! težko boš našel odprto špranjo, skozi katero se pre-riješ spet h kruhu vsakdanjemu, težko boš našel malo prostora, da se vtisneš med ljudi, ki bodo seli k mizi.

Cepin poje globoko pod zemljo, v črni premog kreše iskre. In roka zamahuje brez prestanka.

Utujen si oddahne rudokop. Ne more se več s cepinom. Treba bo z dinamitom. In zvrta luknjo, nasuje strelivo, položi vrvico, prižge in zbeži nazaj v rov. Butne z glavo ob kamen, odrgne si hrbet ob skali. Kolena se tresejo a on hitro, hitro beži globoko, ponižno sklonjen k tlom. Rmena lučka meče slabotno svetlobo par kratkih metrov pred njega, za njim se strinja tema s temo. Zadihan truden, moker od silnega nabora, s hropečimi prsi pade na kolena. Srce tolče, v sencih vre razpenjena kri, v očeh nekaj skeli in peče, v ušesih šumi lastno hropenje, udarci prenapetih žil, trzaji drhtečih živcev. Še par sekund, potem zagrmí nekaj za njim v zemlji, nekaj butne od zadaj, gost zrak se privali. Malo si še odpočije premogokop, potem se vrača počasnejše, še bolj zgrbljen nazaj, truden, potreben počitka in vendar radoveden, v pričakovanju.

Stena se je odkrhnila. Velik kup črnega leskečega premoga se je nasul v votlino, da je skoraj vsa zadelana. Dober uspeh je, zelo dober. In na vse strani ogleduje, ceni. Tam na levo je kakor majhna odprtina v stran. Čudno. Star rov morda. In premogokop odvali par velikih grud, odkoplje zdrobljen premog in počisti prostor tam okoli.

In zdaj se zdrzne. Čuti kako mu pobledi vroč obraz pod črnim prahom, lasje se naježe pod kapo, čuden mraz spreleti hrbet. Nekaj črnih cunj je zamešano v premogu. Ne bi hotel in vendar brska dalje, išče. Ve, da bo videl nekaj strašnega in vendar ne more bežati. Kakor priklenjen je. Uklet. In odgrinja plasti. Ubogo raztrgano telo leži med črnim premogom. Strašna črna glava se zareži vanj. Beli zobje se zasmеjejo iz razbitega črnega obličja.

Glej, tako boš tudi ti umrl! Tako boš tudi ti končal! Glej, tako boš izginil! Ne boj se, tovariš! Ne boj se!

Zagledal se je premogokop v tovariša, v uboge, strte ostanke njegove in razjokal se je bridko. O, ne nad njim, nad davnim tovarišem, nad seboj, nad seboj se je zjokal. Tovariš je že pre-stal, ampak on, kaj bo ž njim, kaj ga čaka?! Kdaj bo segla koščen roka iz črnih sten in ga bo zadušila?! Kdaj bo zabliščala večna tema v peklenškem blisku in ga bo sežgala in raztrgala?!

Tovariš, tudi jaz bom tako umrl, tudi jaz!

In je pobral uboge kosti, uboge cunje, razbito glavo, strte ude in jih je položil nazaj v odprtino.

Ti si na levi, jaz bom delal na desni, tovariš. Polni so ameriškanski rovi naših grobov, prepolni, tovariš!



## PISMO O PRIJATELJSTVU.

Gospod Bernik je komodno sedel na zofo, prižgal si cigareto in leno segel po pismu, ki je še zapečateno ležalo pred njim na mizi. Prerezal je ovitek in začel čitati pismo, ki mu ga je poslal njegov prijatelj Anton, star samec, z dežele.

„Vem, da si vznevoljen nad mojo malomarnostjo in nad mojim nevljudnim molkom. Tvoje zadnje pismo me je pustilo docela hladnega. Danes ne morem odgovoriti nanj — nisem zato. Oprosti mi, da Te danes nadlegujem s čisto drugimi stvarmi, s stvarmi, ki jih nisi vaju najti pri meni. Raje bi molčal, toda zdi se mi, da mi bo lažje, ako Ti razodenem vse, kar se mi je zadnje mesece prigodilo. In potem boš razumel, zakaj nisem zmožen odgovoriti na Tvoje ljubeznjivo pismo.

O svoji prijateljici Berti sem Ti nekoč že pisal. Ta Berta je v resnici zlato dekle. Seznanil sem se z njo čisto slučajno, o neki priliki, ko sem menda obiskal njenega očeta, mrzlo in trezno računajočega trgovca. Poslej sem večkrat obiskal njeno družbo — iz dolgočasia. V njeni družbi, ki obstoji iz idealnega dekleta Martine in mladega, še močno neizkušenega študenta, smo večkrat govorili o zelo naivnih stvareh, debatirali resno o vsakovrstnih problemih in časih igrali tudi na karte. Iskal sem pač prijetne in ljubeznjive družbe in sem jo našel. In postal sem dober prijatelj Bertine domače hiše. Prve čase ni napravila name Berta nobenega posebnega utisa in če bi mi tedaj kdo proročeval, da se bom v njo zaljubil, bi ga imenoval bedaka.

Berta je veliko in neveliko nerodno dekle. Njeni močni lasje so zlati in njen nosek malce zavihan navzgor. Sicer pa je flegmatična natura, ki se rada tudi smeje in igra. Ona je sploh velik otrok. In pa ta njena dobrodušnost! Časih jo popade tudi trma in takrat je najbolje, pustiti jo z vsem v miru.

Ali je lepa? Na to je težko odgovoriti — meni. Ko sem jo spoznal, se mi ni dozdevala lepa. Njena močna postava, njeni močno zlati lasje in njena lena hoja — vse to mi ni bilo prikupljivo. Utis, ki ga je napravila name, pa je bil nenavaden. Vendar sem jo rad imel zaradi njene nebeške dobrodušnosti in plemenitosti, ki sem jo polagoma spoznaval. Postala sva si resnično dobra prijatelja.

Večkrat sem razmišljal o nji in njeni bodočnosti. Časih več, kot je bilo potrebno, zakaj postajala mi je v mislih celo nadležna. Glej vendar, sem si mislil, čemu toliko premišljevanja o nji, ki ni več, kot moja prijateljica. Noči, ko sem se brez spanja premetaval po trdi postelji, je napolnila ona. Bila je poleg mene tudi tedaj, ko me je premagal nemirni spanec. Vedel sem, da ima Berta zdravo živčevje in da rada mnogo spi. Čemu mi potem ne da miru? Zakaj me sili, da vedno mislim le na njo in zanemarjam vse drugo, kar mi je doslej delalo veselje? Postal sem vznemirjen in truden. Ta nemirna trudnost je postala



zame prava muka. S silo sem odbijal vsako misel na njo, skušal jo ubiti še predno se je zarodila in razpredla. Zaman. Misel na njo se ni dala pregnati, pojavila se je vedno zopet, znova in me duševno dušila.

Hotel sem biti razumen dečko in sem uporabil svoj razum. Lepa ni, to je gotovo, sem si mislil, torej je ne moreš za stalno ljubiti. Ljubiti? Ali jo sploh ljubiš? Kako smešno vendar! Spoznal sem končno vendarle, da sem silno zaljubljen. Zaljubljen v njene zlate lase, o katerih mi je zadnjič dejal tisti širokoustni, neizkušeni študent, da so naravnost grdi, v njeno nerodnost, v njeno dobrodušnost. In v njen plemenit značaj. Ampak kakšen smisel naj ima vse to? Ali ni Berta že zaljubljena v svojega fanta čez ušesa, in ali ni njen naivni fant prav tako zaljubljen v njo? Nestrpno in silovito je zaljubljen, to ve cela fara. In ona ga ima rada; nekoliko sramežljiva je v tej svoji ljubezni, ker čuti, da je ljubezen samo njena in ne banalni in brezčutni javnosti namenjena. Kaj hočem torej s svojo ljubeznijo do nje? Še nikoli nisem doživel tako silovite, tiranske ljubezni in toliko brezmejne smešnosti obenem.

Priznam: Brezmejno sem postal zaljubljen. Vse bi dal za Berto, sebe samega tudi. Zakaj ljubezen nas uči žrtvovati se tudi za druge. In ni je ženske na svetu, ki bi ji priznal prednost pred njo. Samo ona bi me mogla umiriti.

Zakaj samo ona? Zadnjič sem se sešel z ljubeznjivo Miro. Ona me spominja na neko bolgarsko dekle, ki sem jo nekoč spoznal. Mira je silno ljubeznjiv otrok, ki me rada vidi. Da bi jo poljubil? Ne morem. Zakaj ne pride ljubezen med naju, zakaj je ne morem vzljubiti? Ali ni to fatalno, da se zaljubim v Berto in ne v Miro, v to ljubeznjivo dete s črnimi lasmi, temnimi očmi, z živahnimi, vedno veselimi lici?

Kaka neumnost, dragi moj!

Povej mi dragi prijatelj, odkod taka brezmejna neumnost? Sama od sebe se porodi in te ne izpusti. Tlači Te k tlom, ubija Ti duševni polet, napravlja Te nezmožnega za vsako drugo misel, skratka omeji Te telesno in duševno. Skušaš z razumom, z filistrskimi razlogi premagati srce in glej, srce Te ne posluša, prezira Tvoje razumne razloge in hrepeni po cilju, ki ga ni moči doseči nikoli.

Naposled uidem kakor strahopetec, bežim iz te nervosnosti. Klatim se sam po samotnih potih, po blatnem polju, po vlažnem gozdu. Nikjer ne najdem miru. Zaidem v gostilno med glasne, prešerne kvantače. Ne vzdržim, in kmalo bežim dalje. Mir in gotovost sta izginila bogvekam. Nikjer ne najdem obstanka in po dolgih pustolovskih ovinkih se vrnem zopet nazaj in sem za hip ves srečen v njeni ljubeznjivi družbi.

In pri njej postane sedaj situacija zame grdo smešna. Sem prijatelj, ostanem prijatelj; ampak moje hrepenenje po njej me še vedno muči. Vidim, kako ljubeznjivo govori s svojim fantom, se smeje široko in ljubeznjivo njegovim slabim dovtipom in vidim, kako se prisrčno smejita tudi brez najmanjšega povoda.

Ali bi ga počil, si mislim, tega bedaka, in srdito pogledavam srečnega ljubimca. Njegov prisrčni, široki smeh je meni udarec naravnost v obraz. Pri vsem tem ostanem ljubeznjiv, moram se uljudno smehljati, četudi čutim solze britkosti v očeh. Smeh je resnica, smehljaj je laž . . .

Tako tesno mi je v duši in čutim se nesrečnega. Spoznavam, da sem sin nesrečnega trenutka. Čudim se, zakaj se ne ubijem. Kaj čem s svojim hrepenenjem po njej, zlatolaski in njeni ljubezni? Zakaj je to hrepenenje tako silno nadležno?

Ali sedaj veš, dragi moj, zakaj ne morem odgovoriti na Tvoje zadnje pismo? Ljubezen, ki ni bila uslišana, me je napravila za brezumnika in nesposobneža. Ta dobrodušna zlatolasa Berta, je neskončno kruta deklica. Ali ljubim mar le njeno krutost, njeno plemenito krutost? Zelo sem radoveden na svojo pištolo.

„Pozdravi mi svojo sestro Pavlo!“

Gospod Bernik je prijateljevo pismo odložil, pljunil in se razlezel po široki zofi. Glasno je začel svoj monolog takole:

Fatalna reč pravzaprav! . . . Kdo bi si bil mislil, da je ta razumni deček, ta Anton, tako razvajen in tako zelo neumen. Berta, hm — kakšno ime pa je to? Smiliš se mi, prijatelj dragi. Politični položaj v deželi se ni prav nič izpremenil, ostal je slab položaj; pišem mu o naših problemih, računam nanj, da poseže v te grozne smešnjave — on pa se zaljubi. In tako nerodno! Žal mi je za Tebe, ljubi Anton!“ . . .

Razgrnil je časopis nad seboj in začel čitati uvodnik. Topo je strmel v mrtve črke. Naposled se je namrdnil, šinil s pogledom po stropu in zamrmral:

„Zakaj ne piše moj prijatelj Anton raje političnih uvodnikov?“

■ ■ ■ ■

#### Ponočnjak.



Nočni čuvaj: „Možakar, kaj pa tu delate?“

Občan v rožicah: „Jaz — jaz grem domov.“

#### Kdaj ima človek dovolj.



Župnik Jaka: „Matiček, Matiček, že zopet si pijan? Da se ne sramuješ, vsaka žival vendar ve, kdaj ima dovolj.“

Matiček: „Ja ja gospod, kadar jaz vodo pijem tudi vem, kdaj imam dovolj . . .“

# Nekoliko priznanj o Vydrovi otroški moki.

P. T. pp.: **Bébar Ivan**, imajitelj parne mlekarne, Dědice pri Vyškovu na Moravskem. Zahvaljujem se Vam kar najljudnejše, da ste prijavi fotografijo naše Marice v Vaših „Besedah“. Spoznal sem, da vlada med ljudmi veliko zanimanje za Vaše Vydrovčane, kar po cele kopice ljudi so me vstajali in pripovedovali, da je Marična fotografija v češkem listu „Beseda“ in da je vzbujala na ženinem domu (Šumvald pri Unčovu) veliko senzacijo. Marica pije mleko že sama, zdrava je kot riba, sicer bo pa v kratkem potrebovala druga Vydrovčanka ali pa Vydrovčan Vašo moko. Zahvaljujem se Vam še enkrat in želim, da bi užival Vaš zavod in Vaša otroška moka zaslužen spoštovanje.



Francek Dokoupil.

**Čeliš Miha**, urar, Plasy na Češkem. Najsrčnejše se Vam zahvaljujem za Vašo moko, katera je našo Julico ozdravila. Vsakemu jo kar najtoplejše priporočam.

**Dokoupil France**, posestnik, Štětovice 13, Vrbátky, Moravsko. Pošiljam Vam sliko svojega sinčka Francka, leto starega, ki je bil od svojega rojstva življen le z Vašo otroško moko. Tehta 12 kg in ima že 5 zobkov. Rade volje priporočam vsakemu Vaš izdelek.

**Gernerova Marija**, soproga gostilničarja, Běchovice. Pošiljam Vam fotografijo naše male Vydrovčanke Manice, ki je uživala od tretjega meseca Vašo otroško moko in le tej se imam zahvaliti, da je ostala pri življenju, ker po porodu je nevarno zbolela. Vsaki materi priporočam ta izdelek, ki otrokom mnogo koristi, zlasti bolnim detetom k zdravju.

**Hanke-ova Roza**, soproga kurjača, Koštany pri Toplicah. Vaša otroška moka zelo ugaja našemu malemu Pepčku. Star je šele 1 leto, sam teka in še nikdar ni zbolel.

**Jeřábek Bedřih**, damski krojač, Brixen na Tirolskem. Pošiljam podobico našega malega Jindřiha. Preživljamo ga z Vašo otroško moko in vsaki dan pije tudi Vašo žitno kavo. Sedaj je v drugem letu in še ni nikdar zbolel, dasiravno je prišel na svet zelo slaboten.

**Kučera Anton**, strojevodja, Závodi 128, Beoun. Dovoljujem si Vam poslati fotografijo našega Venčka, ki je bil od 4. tedna prihranjan z Vašo izvrstno otroško moko in od 6. meseca izključno z njo hranjen. Kakor videti, mu gre posebno v slast. Fotografiran je bil v osmem mesecu. Naše izdelke vsakemu toplo priporočam.

**Novák Anton**, livar, Hrabůvka pri Vitkovicah na Moravskem. Pošiljam Vam podobico naše male Boženke, ki je pila od 5. do 12. me-



Manica Gernerova.



Jurček Kollár.



Venček Kučera.



Jindřih Jeřábek.



Boženka Nováková.



Jaroušek Petruj.

seca Vašo otroško moko. Kako ji je prijala, sodite lahko po tem, da tehta sedaj, ko je v 13. mesecu — 13 kg. Radi tega Vaš izvrstni izdelek vsakemu priporočam.

**Petrujova Berta**, soproga nadučitelja, Buková pri Bukovicah na Moravskem. Našega Jarouška smo preživljali od rojstva do enega leta z Vašo izvrstno moko, sedaj mu padajemo Vašo žitno kavo. Oboje se je izvrstno obneslo. Naše izdelke vsakemu priporočam. Fotografiran je v 20. mesecu.

**Reich Jindřih**, mag. pharm., Sušice. Dovoljujem si Vam naznaniti, da Vaša otroška moka, katero kupujemo pri g. Votrubi, zelo ugaja naši mali hčerki.

**Uher Vaclav** ml., Vodolka 154. Priznati moram, da smo popolnoma zadovoljni z Vašo otroško moko. Naša hčerka je v 4. mesecu zbolela in ker ni prenesla nobene jedi, smo ji začeli pripravljati Vašo otroško moko in od tega časa ni več izbruhnila. Moka ji je zelo ugajala in danes je zdrava kakor riba.

**Tomašovský Jos.**, knežji vrtnar v Praseticah, Teplice. Prosim Vas za pošiljatev 3 kg Vaše otroške moke in sicer poštno obratno, ker brez nje ne more biti naš Korlček.

**Kollár Jurij**, Kiszacs, Bačka, Ogersko. Pošiljam Vam sliko našega Jurčka, katerega od 7. tedna prihranjujemo z Vašo otroško moko, ki mu, kakor razvidno po sliki, zelo ugaja. Fotografiran je, ko mu je bilo  $\frac{1}{2}$  leta.

■ ■ ■ ■

## LISTNICA UREDNIŠTVA.

**Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank i. t. d. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek v Zagrebu, Ilica 20.**

**Vekoslav.** Ugank ne priobčujemo več. Zelo malo naših čitateljev se jeanimalo za nje. — **Vekoslav Zamán.** Za enkrat je bil Vaš trud še zaman. Mogoče bodele imeli čez par let boljše srečo. — **Radostin.** Nerodna oblika. — **Josip Brandstädter.** Ni ravno slabo, ampak natisnila vseeno ne bom. Saj ste žilav človek, vztrajen in ne brez humorja ... „če pa ne, bom tudi še v naprej lahko migal.“ No, torej! tamo migajte! — **Jelkov.** „Aleluja“ diši malo — pardon! — po šolski nalogi. „Povest“ mi je všeč, le konec je grčav. Pa drugič! — **Zmago.** Zdi se mi, da imate več talenta za gosli, kakor za liro:

Lepše kot slavca petje  
se moje gosli glase.  
In bolj kot pevcev zbor  
srce mi zvesele.

Ko pride čas britkosti  
na nje zabrenkljam,  
ko pride čas veselja  
na nje zaigram.

**Tine Pivčan.** Ne bom priobčila. — **Pisateljem.** Ako kdo slučajno ni dobil honorarja, čeprav je njegova stvar že izšla, naj se obrne direktno na Vydrovo tovarno v Pragi, ter naj navede dotično štev. „D. P.“ in naslov spisa.

Prosim vse sotrudnike, da pišejo razločno in čitljivo. List se tiska v Pragi, stavci so čehi!



# ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

Prigodi se včasih, da zdravnik bolniku ne more pomoči drugače, kakor da ga pošlje v bolnišnico na operacijo. Naše ljudstvo ima pred operacijam pretiran strah. Večkrat se da z operacijo doseči popolno zdravje, ali pa vsaj znatna olajšava. To je nekaj drugega, boljšega, kakor večno bolehanje, trpljenje, nesposobnost za vsako delo in rastoče hiranje. Če je operacija potrebna, se nikar ne upiraj in ne odlašaj, kar mora bita. Prej ko se zgodi, boljše je za te in za zdravnike, ki tudi ne morejo delati čudežev in ne morejo rešiti, kar si sam s svojim zavlečevanjem zanemari. Operacija sama po sebi dandanes ni več posebno nevarna stvar. Zdravniška umetnost in spretnost stojita na visoki stopinji in stotisoče ljudij zapušča bolnišnice blagrujoč jih in blagoslavljaajoč. Prej so bile take operacije zelo riskantne. In za bolnika težka in mučna stvar. Še-le leta 1846 so iznašli amerikanski zdravniki narkozo, t. j. umetno uspavanje, ki omogoča operacije brez vsake bolečine. Prej je bil bolnik pri rezanju noge ali roke pri popolni svesti in lahko si predstavljamo kakšne strašne bolečine je trpel. Razne operacije v trebuhu, v želodcu in sploh v notranjih delih telesa se prej sploh niso mogle izvrševati, zdaj pa delajo zdravniki s pomočjo narkoze najsmelejše operacije. Še leta 1832 je napisal slavni francozki zdravnik Velpeau te-le besede: „Olajšava bolečin pri zdravniških operacijah je fata morgana, za katero se naš vek zastonj podi.“ In vendar danes ne čuti bolnik pri najtežjih in najbolj kompliciranih operacijah nobene bolečine. Narkoza ni nevarna, le redkokedaj v 4000—4500 slučajih enkrat se zgodi, da kdo v narkozi umrje, in to le tak človek, ki bi zaradi slabosti srca sploh ne živel dolgo. Narkoza in antisepsa, t. j. skrajna, najvestnejša čistoča, ki zahteva izkuhavanje in desinficiranje vseh instrumentov in obvez, ki pridejo v dotiko z rano, rešijo vsako leto mnogo stotisoč ljudi gotove in mučne smrti ter jim omogočijo dosego zdravja in sposobnost za delo.

\*

Vsaka gospodinja bi se morala ravnati po gotovih pravilih, če hoče, da ji bode hiša in družina v potrebnem redu. Vse eno, če je gospodarstvo veliko ali majhno, neka pravilnost je potrebna povsod.

Rana ura, zlata ura! — velja posebno gospodinji. Lezi rajše zvečer prej v posteljo, da se zjutraj spočita lahko vzdigneš ob gotovi uri. — Vsako delo naj ima svoj red: v pondeljek n. pr. pranje, v torek krpanje, v sredo čiščenje oken, v četrtek likanje v petek posebno vestno snaženje sob, v soboto umivanje kuhinje in kuhinjske posode. — Ravno tako naj ima vsaka stvar določeno mesto. Pazi, da posebno otroci spravijo vsako orodje tja, kjer so ga vzeli, da ni iskanja, kadar se kaj nujno potrebuje. — Ne potrači časa z raznimi obiski

in praznimi pogovori. — Nakupi v pravem času vsega, kar se rabi v kuhinji in hiši, da ti ne bo treba izposojevati zdaj to, zdaj ono pri sosedah. In če si kdaj kaj izposodiš vrni pošteno, rajše več, kakor premalo, da ne bo besedij. — Zapiši vsak izdatek v knjigo, da boš imela vsak mesec pregled koliko in za kaj se je izdal denar. Samo na tak način zapaziš lahko, kje se je preveč trošilo in kje bi se dalo kaj prištediti. — Ne puščaj otrok brez nadzora. Ne pusti, da vtikajo svoj nos v vsako stvar. Kadar jim dovoliš iti na sprehod, pazi, da se vrnejo ob določenem času in prepričaj se večkrat, če gredo tja, kamor si jim rekla. — Zajutrak, obed in večerja naj bodo vedno ob gotovi uri. Jed naj bo tečna in izdatna ter naj odgovarja tvojim dohodkom.

\*

Na kuharski razstavi na Dunaju je dobilo sledeče navodilo k pripravi cenene in okusne jedi prvo ceno. Recept je tak: 12 dek (četrt funta) fižola zvečer namoči in drugi dan pri zajutruku pristavi k ognju, da se malo nakuha. Dopoldne kupi  $\frac{1}{4}$  kg kakoršnegakoli mesa in ga na koščke zrezanega dinstaj na masti in čebuli; potem prideni  $\frac{1}{4}$  kg riže in fižol, zalij z vodo, osoli in prideni malo majorana in kimla. Jedi je dosti za tri osebe in je jako tečna.

\*

V zadnjem času budi neka nova rastlina Shall imenovana pri poljedelcih in posebno živinorejcih veliko zanimanje. Sadijo jo z velikim uspehom v Indiji in v novejšem času tudi že v Ameriki. Neka vrsta koruze je to, raste v vsaki zemlji in ne potrebuje mnogo vlage. Zelo rodovitna je in raste nenavadno hitro, v par tednih je dva, tri metre visoka in še višja. Sejati se mora na redko, ker iz enega zrna zraste 6—12 stebelk. Tam kjer dozori koruza, dozori tudi Shall, v mrzlejših krajih pa ne uspeva posebno. Za živino je to imenitno krmivo in se lahko po dvakrat, trikrat pokosi. Tudi sušiti se da, kakor seno. — Če pomislimo, da smo tudi naš blagoslovljeni krompir, brez kterega bi se nam prav slabo godilo, dobili iz prekomorskih krajev, bi veljalo tudi s Shallom napraviti par poskusov. Kdor se zato zanima, naj piše na firmo Fran. A. Künt, Hradec Králové na Češkem.

\*

Tudi hud revmatizem se da na sledeči način odpraviti, če že ne traja predolgo časa in če ni zastarel. En volneni koc se pomoči v krop in ožme, kolikor se le da ter se bolnika golega zavije vanj. Čez prvi koc je treba oviti družega suhega in pokriti bolnika še z drugo odejo, da se par ur dobro poti. To se dela vsak dan in čez deset ali štirinajst dni bolečine navadno popolnoma ponehajo.



---

**Vseбина:** G. ST. GRAŠČAN: Večerna. — KOMPOLJSKI: Mati. — KSENIJ VERIN: Brez pomladi. — MIRKO ZORKIN: Odločeno. — KRISTINA: Pesem. — STANKO SVETINA: Anda. — VINKO DOLNICA: Spomin. — IVO TROŠT: Kako v rajju. — SLAVKO TABORSKI: Peter vaški čednik. — ŽOFKA-KVEDER-JELOVŠEK: Tovariš. — H. P. R.: Pismo o prijateljstvu.

## Aforizmi.

Če stoji na mizi dobra pitna voda, pustim izvrstno vino in rajše pijem — „Julep“.

Da hočejo mali otroci vse kar vidijo? To ni resnica.

Peljite jih v slasličarno in videli boste, da bodo segli le po „Vydrovih oblatah“.

Vydrovi izdelki so kakor školjska v morju konkurentov. Vzemite in odprite eno izmed njih in našli boste v njej biser.

„Vydrovka“ je kakor nevesta z dobrimi lastnostmi, ima pa še eno več, zato ker jo vsak rad pije.

Čas hiti — vse se zgubi v globini morja — le Vydrove juhine konserve mu junaško kljubujejo.

Kdor ni poskusil, ni spoznal. Kdor je spoznal in poskusil, bo poskušal tudi v naprej.

Vydrovi oblati so taki kot srce mladega dekleta, ki je vedno polno sladkosti.

Čut dobrega in poštenega človeka išče po svetu vse kar je najlepše. Naš ded, dober in pošten možakor, si je izbral od vseh pijač „Julep“.

Vydrovi oblati so slajši in okusnejši kot mlada ljubezen, zato ker se, kakor ona, nikdar ne menjajo.

Vydrovka, ta dobra žitna kava, je začarana. Zakaj? Zato, ker kdor jo je le enkrat poskusil, ne more biti več brez nje.

Če ne bi bilo na svetu Vydrovih izvrstnih šumečih bonbonov, bi poginilo človeštvo od žeje.

Izvolite uporabiti za naročanje.

Pošljite na moj račun: (Blagovolite podčrtati naročene izdelke, da se izognemo pomotam.)

| Kilogrami | Vrsta blaga                                                                  | Cena |    | Skupaj |   |
|-----------|------------------------------------------------------------------------------|------|----|--------|---|
|           |                                                                              | K    | h  | K      | h |
|           | „Vydrovke“ žitne kave                                                        | 4    | 50 |        |   |
|           | Otroške moke                                                                 | 2    | 40 |        |   |
|           | Steklenica za 1 kg otroške moke                                              | —    | 80 |        |   |
|           | Juhinih konzerv, mešanih v posameznih porcijah                               | 1    | 50 |        |   |
|           | Juhinih konzerv: gobove, grahove, letne, rezančne in rižove a 3/4 kg škatila | 1    | 50 |        |   |
|           | Juhinega priročka 3/4 kg steklen.                                            | 1    | 60 |        |   |
|           | Oblatov maslenih škt. 25 kmô.                                                | 2    | —  |        |   |
|           | „ „ „ „ „ 40 „                                                               | 2    | —  |        |   |
|           | „ „ „ „ „ 50 „                                                               | 3    | —  |        |   |
|           | Šumetih bonbonov „Rimba“ škt. 50 kmô.                                        | 2    | —  |        |   |
|           | „ „ „ „ „ „Bene“ škt. 25 kmô.                                                | 2    | —  |        |   |
|           | „ „ „ „ „ „sidrom“ škt. 50 kmô.                                              | 1    | —  |        |   |
|           | Buhitina, steklenica 1/2 kg                                                  | 1    | —  |        |   |
|           | Malinovega groga steklenica                                                  | 2    | —  |        |   |
|           | Borčice franc. (mlete) 1/2 kg stekl.                                         | —    | 80 |        |   |
|           | „ kremž. (zrnate) „ „                                                        | —    | 80 |        |   |
|           | „Julepa“                                                                     |      |    |        |   |
|           | Skupaj . . .                                                                 |      |    |        |   |

„Vydrovke“ pošiljamo popolnoma posebej in vedno franko. Ostale izdelke pošiljamo franko le ako presega račun K 6.— „Julep“ pošiljamo le po železnici, 50 steklenic že franko.

## Cenik:

|                                                                                       |      |
|---------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Vydova žitna kava poslana posebej v plátnených vrečkách, poštovné prosta 5 kg. K      | 4:50 |
| Otroška moka v zavítkách 1 kg.                                                        | 2:40 |
| Juhline konzerve (grahova, gobova, lečna, rizeva in rezančna) v škatli s 25 porcijami | 1:50 |
| Juhlini prídavek, stekl. 1/4 kg.                                                      | 1:60 |
| Šumeči bonboni »Ambo« in tudi s »sidrom« zavitek 50 kmd.                              | 2:—  |
| Sadni bonbon »Bene«, 25 kmd.                                                          | 1:—  |
| Malinovi grog                                                                         | 2:—  |
| Oblati »Desert delikat« zavitek s 50 komadi                                           | 3:—  |
| Oblati »Destin«, zavitek s 40 kmd.                                                    | 2:—  |
| Masleni oblati, zavitek s 25 kmd.                                                     | 2:—  |
| »Buhtin« v 1/4 kilogr. stekleničah                                                    | 1:—  |
| Gorčica po franc. in kremžkem načinu po 1/4 kg. po                                    | —80  |
| »Julep«, jabolčni 1/2 l. steklenica                                                   | —45  |
| višnjevi in vinski.                                                                   | —65  |

Pošiljatev v znesku K 6— (izvzemši »Vydrovke« in Julepa) pošiljamo franko.

**Vydova továrna hranil, Praga VIII.**



Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: F. Vydra v Pragi VIII. — Tisk firme B. Holinku v Pragi VIII.



Ta list se ne  
more pošiljati  
kot tiskovina.  
Blagovolite  
prilepiti vedno  
znamko za

**5** vinarjev.

Naročník:

Ime: .....

Stan: .....

Kraj: .....

Pošta: .....

Železniška postaja: .....

Datum: .....

Naznanilo: .....

**Vydova továrna hranil**

**Praga VIII.**

(poštovní úřad Praga 22)